

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Využití písňe jako prostředku k estetickému rozvoji
dětí v mateřské škole

Vypracovala: Barbora Malotínová

Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2020

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 18. března 2020

Barbora Malotínová

.....

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala PaedDr. Aleně Váchové za odborné a praktické vedení, cenné rady, ochotu, vstřícnost a milý lidský přístup.

Dále děkuji své rodině za jejich trpělivost a podporu.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá využitím písně k estetickému rozvoji dětí v mateřské škole. Teoretická část se věnuje definici pojmů, které souvisí s estetickou výchovou a hudbou, zejména pak samotné estetice, estetické výchově, kráse a písni. Zabývá se také hudebností dítěte, specifickými zvláštnostmi vnímání dítěte předškolního věku a postavením estetické výchovy v současném předškolním vzdělávání. Obsahem praktické části jsou náměty využití písně v mateřské škole a jejího přiblížení dnešním dětem v souvislosti s estetickou výchovou. Dále zahrnuje program, který je zaměřen na rozvoj vnímání, mravního chování a schopnosti tvořivého vyjádření. Celý program byl zrealizován a následně zhodnocen. Cílem práce je popsat a hledat možnosti využití písně k estetickému rozvoji dětí v mateřské škole.

Klíčová slova: hudba, estetická výchova, předškolní věk

ABSTRACT

My bachelor's thesis deals with the use of song for aesthetic development of children in kindergarten. The theoretical part is devoted to the definition of terms related to aesthetic education and music, especially aesthetics itself, aesthetic education, beauty and song. It also deals with the child's musicality, specific peculiarities of pre-school child's perception and the position of aesthetic education in contemporary pre-school education. The content of the practical part are suggestions of using the song in kindergarten and its approach to today's children in connection with aesthetic education. It also includes a program that focuses on the development of perception, moral behavior and the ability of creative expression. The whole program was implemented and subsequently evaluated. The aim of the thesis is to describe and look for the possibilities of using the song for aesthetic development of children in kindergarten.

Keywords: music, aesthetic education, preschool age

OBSAH

PROHLÁŠENÍ.....	2
PODĚKOVÁNÍ	3
ABSTRAKT.....	4
ABSTRACT.....	5
OBSAH	6
ÚVOD	8
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	9
1.1 Estetika	9
1.1.1 Krása.....	10
1.1.2 Estetický objekt.....	11
1.1.3 Estetický prožitek.....	12
1.2 Estetická výchova	12
1.2.1 Cíle estetické výchovy	13
1.2.2 Estetická výchova v současném vzdělávání	15
1.3 Vývojová specifika předškolního věku v estetické oblasti	17
1.4 Píseň	19
1.4.1 Možnosti písně jako prostředku estetickému rozvoji.....	19
1.4.2 Píseň jako nositel hudebních výrazových prostředků	20
1.5 Hudební vývoj dítěte	21
1.5.1 Období nemluvněte a batolete.....	22
1.5.2 Předškolní věk.....	23
1.5.3 Hudební činnosti v mateřské škole a RVP PV	24
1.5.4 Práce s písní v mateřské škole	25
1.5.5 Výběr písně pro předškolní dítě.....	27
2 PRAKTICKÁ ČÁST	29
2.1 Cíle.....	29
2.2 Charakteristika programu	30
2.3 Metodika	31
Průběh shromažďování dat.....	32
2.3.1 Charakteristika třídy	32

2.4	Program zaměřený na estetický rozvoj vycházející z písní	33
2.4.1	<i>Píseň „Ej, padá, padá“</i>	33
2.4.2	<i>Píseň „Už Martin na bílém koni“</i>	37
2.4.3	<i>Píseň „Zima přichází“</i>	39
2.4.4	<i>Píseň „Adventní světýlko“</i>	42
2.4.5	<i>Píseň „Píšu ti, andílku“</i>	45
2.4.6	<i>Píseň „Vánoční zvoneček“</i>	48
2.4.7	<i>Píseň „Rampouch“</i>	50
2.4.8	<i>Píseň „Bílá víla“</i>	53
2.5	Závěrečná evaluace	56
2.5.1	Reakce dětí na činnosti programu	56
2.5.2	Přínosy programu k estetickému rozvoji	57
	Doporučení pro práci s programem	59
	ZÁVĚR	60
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	62
	PŘÍLOHY	65

ÚVOD

V mé bakalářské práci jsem se rozhodla zabývat otázkou estetického rozvoje u dětí předškolního věku. Mým cílem je ukázat některé možnosti tohoto rozvoje a zjistit, jaké činnosti se pro estetický rozvoj osvědčily. Zároveň bych ráda zkoumala, jak děti na činnosti rozvíjející estetické vnímání reagují, a chtěla bych analyzovat, v jakém směru k estetickému rozvoji přispěly.

Má bakalářská práce by měla upozornit na nezastupitelnou roli estetické výchovy u dětí předškolního věku. Zároveň by mohla pomoci učitelkám v mateřských školách při estetickém rozvoji dětí a v jeho ověření. A to využitím různých her, výtvarných činností a hudebně pohybových aktivit.

V každém z nás je ukryto vnímání a hodnocení krásy. Především děti jsou velmi citlivé na toto vnímání, a proto bychom u nich měli rozvíjet individuální hodnocení nejen krásy a umění, ale také věcí okolo nich. Stačí využívat jednoduché formy jako je pozorování, podporovat soustředění a vnímání.

Ve výchovně-vzdělávacím procesu se můžeme setkat i s estetikou rozvíjenou v souvislosti s výtvarným uměním, tedy pozorování obrazů, soch a architektury. Mým přáním je upozornit na fakt, že nám všem stačí se zastavit a vnímat krásy pro nás všedního okolí. Ale v každé maličkosti můžeme nalézt krásu a líbivost. Byla bych vděčná, kdybych naučila děti pozorovat své okolí, aby dokázaly vnímat změny přírody a maličkosti, které se jim zdají v životě běžné a samozřejmé.

Estetická výchova je spíše spojována s výtvarným uměním, rozborem uměleckých děl či vlastním výtvarným projevem. Ale kam se vytratila hudba? Hudba byl základ estetického učení, proto bych ráda využila hudbu jako prostředek estetické výchovy u předškolních dětí, a tak hravou formou přispěla k estetickému rozvoji a radosti ze života. V praktické části bakalářské práce bych chtěla ukázat, jak nás estetická výchova učí vnímat krásu, ale i všednost, nevšednost, ošklivost a šerednost. Jak na nás působí všemi smysly a utváří charakter naší osobnosti.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Estetika

V první řadě definujme význam slova estetika: „*Slovo estetika, popř. estetické, je totiž známé a často používané, avšak málokdo přesně ví, co se za ním skrývá.*“ (Ptáčková, 2002, s. 5) Pod pojmem estetika si každý vybaví něco jiného. Někdo možná ví, že je to nauka o kráse. Jiní si zase myslí, že je to něco spojeného s uměním a někteří možná viděli reklamu na estetickou chirurgii. Je tedy estetika i to co se mi líbí a co ne? Je estetika i druh filosofie? Jak píše ve své knize Ptáčková: „*Estetika může skutečně zahrnout všechny tyto oblasti a ještě mnohem více.*“ (Ptáčková, 2002, s. 5)

V estetice se promítá i jeden významný pojem, slovo tak pro některé provokativní, že by to mohlo mnohé až zmást. Ten pojem je svoboda. Pod tímto heslem si každý jistě představí mnohé. Například Nietzsche ve slově svoboda viděl estetiku. Pomocí estetiky se na vše díváme jako na krásné, využíváme krásu a právě ona krása nás vede ke svobodě, „*neboť umění je dítě svobody.*“ (Shiller, 1995, s. 11)

Gilbertová uvádí myšlenku Pythagora, který spojil obecné teorie světa a rozumu s teorií umění takto: „*Obecná hypotéza, že číslo je podstatou skutečnosti, se nejjasněji projevila v hudbě.*“ (Gilbertová, 1965, s. 24) Dle Gilbertové právě už Pythagorejci propojovali svůj život s rytmem a tím ho spojovali s harmonií. Hudba je první učení a též první ze všech umění, ve kterém je známa radost.

Estetika se týká všeho, co nás obklopuje, umění, médií, hudby, sportu a mnohého dalšího. Estetika nás donutí přemýšlet o věcech více do hloubky, donutí nás se zamyslet a zajmout tzv. estetický postoj. Estetický postoj můžeme chápat jako stav nebo naladění se na estetický objekt. Dle Zusky (2011) jde o změnu typu chování nebo vztahování se na vnímající objekt. Tento estetický postoj můžeme chápat i jako odstoupení od vlastních vášní, oddálení objektu a tím přesnější pohled na objekt samotný. Tak hovoří i Nietzsche v knize Friedericha Schillera (1995), že teprve v estetickém stavu svět od sebe oddělíme, začneme uvažovat. Oddělíme tak svoji osobnost a svět se nám objevuje jako svět, protože člověk přestal s ním být jedno.

V estetice 20. století se setkáváme s dalšími pojmy: nevšední/všední, ošklivost, šeredno a hlavně krása. Tyto pojmy můžeme souhrnně nazvat estetickými jevy. Proto můžeme definovat estetiku jako nauku o estetických jevech (Ptáčková, 2002). Estetické

jevy můžeme hledat kdekoli za pomoci dalších věd, jako je filosofie, psychologie, etika nebo lingvistika. „*Jakákoli věda či nauka si může nalézt svou sféru estetických jevů či způsob, jak na ně nahlížet.*“ (Ptáčková, 2002, s. 5) Ale co je to krása?

1.1.1 Krása

Krásu se stala základním tématem klasického umění. Krása je primární funkcí zobrazení estetického ideálu, ale stále se mění. Definice krásy trápila již Platóna (2010), který odpověď na otázku, co je to krása, vnímal jako nesnadnou. Zuska (2001) vnímal krásu „objektivní“, která je dána vlastnostmi předmětu a hlavně tím, jak se vnímatel na objekt dívá. Dle Zusky (2001) vnímatel určuje krásu, a to v prožitku tedy v konkrétní situaci. Můžeme tedy předpokládat, že to, co se nám líbí je krásné? Je libost krása? Zuska se na tuto otázku podíval z hlediska jazyka. Porovnal dvě tvrzení: „to se mi líbí“ s tvrzením „to je krásné“. První vyjádření naznačuje něco, co se mi líbí, a dále zdůrazňuje, že se to líbí mně. Naopak druhý výrok ukazuje vztah nezávislý na mně nebo na druhém člověku (Zuska, 2001).

Henckmann a Lotter (1995) označují krásu jako jeden z klíčových pojmů filosofie. Ukazují nám, že tento pojem se dříve využíval v metafyzice, kosmologii a teologii a teprve později ve filosofii umění a estetice. Henckmann a Lotter (1995) uvádí: „*Antika označuje hovorově jako krásné to, co je oceňováno pozitivně, co se líbí, co působí přitažlivě, co se jeví jako roztomilé nebo co vzbuzuje obdiv. Krásným se nazývá to, co je živé, ale i úctyhodné nebo užitečné...S krásou se setkáváme v barvách, obrazech, stejně jako v sochách a hudbě, ve vázané řeči básně nebo mýtu.*“ (Henckmann a Lotter, 1995, s. 108 – 109) Ptáčková (2002) v kapitole Platón popisuje jeho koncepci s nejvyššími idejemi, což je idea dobra, krásy a pravdy. Idea krásy úzce souvisí s ideou dobra a právě tato souhra proniká do řeckého principu kalokagathie. Dle Platóna je vnímání krásy jednou z možností, jak prostoupit do světa idejí.

Dle Ptáčkové (2002) je krása fyzická, duševní a božská a samotné umění tento ideál krásy stále překračuje. Tím je myšleno, že například moderní výtvarné umění se odklonilo od přímé nápodoby skutečnosti a tím se tak přirozeně oddělilo od zobrazení krásy. V dnešní době se stále více protěže kult krásy, a to krásy lidské. Ptáčková ukazuje, že lidská krása, je zobrazována ve filmech, reklamách, kosmetickém

průmyslu, ve „zdravém“ způsobu života a v plastické chirurgii, nyní spíše známé jako estetická dermatologie.

„Krásný je takový objekt, který svou formou uspokojuje smysly, především zrak a sluch. Krásu objektu však nevyjadřují jen prvky vnímatelné smysly, v případě lidského těla hrají odpovídající úlohu také vlastnosti duše a charakteru, jež jsou postižitelné spíše zrakem duchovním než tělesným.“ Eco (2005, s. 41)

1.1.2 Estetický objekt

Jak jsme si mohli povšimnout, krása je závislá na vnímání, který se dívá na objekt. Estetický objekt je dle Henckmanna a Lottera *„v obecném smyslu každý předmět estetického vnímání.“* (Henckmann a Lotter, 1995, s. 136) Estetické vnímání definují Henckmann a Lotter takto: *„estetické vnímání je percepce krásy a umění smysly a uvnitř smyslové oblasti. Estetické vnímání je rozšíření nebo stupňování lidských schopností vnímat ve směru překračujícím každodenní smyslovou zkušenost.“* (Henckmann a Lotter, 1995, s. 200) Dále zmiňují, že v užším slova smyslu se estetický objekt označuje jako objekt, který: *„se utvořil z artefaktu nebo z přírodního předmětu řadou recepčních aktů ve vědomí recipienta.“* Estetický objekt se vytváří ve vědomí subjektu z jeho smyslových, emocionálních, fantazijních a racionálních činů, které se realizují v estetickém postoji.

Dle Zusky (2001) je estetický objekt heteronomní jsoučno. Heteronomní znamená, že objekt má svůj znak, tedy něco, co supluje něco jiného. Zuska popisuje tento příklad: *„...dopravní značka znamená Dej přednost v jízdě, zastupuje tedy příslušné zákonné ustanovení,..., a tento svůj apel jakožto znak může uplatnit pouze vzhledem k interpretovi, který je kompetentní, tj. který umí znak přečíst, dekodovat.“* (Zuska, 2001, s. 28) Pokud bychom tedy význam neuchopili, byla by značka pouze plechem s nesmyslným pomalováním.

V další publikaci Zuska (2003) hovoří o myšlenkách Franka Sibleye. Podle něj se objektem stává něco, co můžeme pozorovat nebo něco, čeho si všimneme. Pokud začneme nad tímto skutečným přemýšlet, stává se estetickým objektem.

1.1.3 Estetický prožitek

Zuska (2001) říká, že estetický prožitek je závislý na celkové hodnotě estetického objektu. Estetickému prožitku se dle Slavíkové (2015) máme učit, a to prostřednictvím komunikace v sociálním prostředí. Dá se tedy říci, že estetický prožitek je proces přijetí uměleckého díla i jiného jevu. Šindelář (1982) pokládá estetický prožitek za prostředek, díky němuž vnímatel přijímá dílo. Je to prvek subjektivní a proces zcela vlastní. *„Prožitek díla je osobitý způsob hodnocení díla, nemá však platnost obecnou a nemůže být proto považován za estetické (umělecké) hodnocení.“* (Šindelář, 1982, s. 23) Dále Šindelář podotýká, že estetický prožitek je základem pro kritické myšlení, které nám pomáhá objekt hodnotit či kritizovat. Samotný prožitek, jak Šindelář popisuje, není kritériem k hodnocení uměleckého díla. Je to tedy pouze individuální pohled na daný objekt. *„Kritické myšlení je jedna ze základních vlastností a schopností člověka přistupovat ke skutečnosti.“* (Šindelář, 1982, s. 9) V procesu kritického myšlení si vnímatel projde pochybováním, které mu pomáhá dívat se na objekt z různých úhlů, dále nastává zaujetí postoje. Postoj jako zaujetí stanoviska k danému problému (dílu) prohlubuje odhalení smyslu či podstaty díla. Prožitek dle Šindeláře (1982) není pouze vjemem, poznáním či předmětem neosobního sledování, prožitek naopak z objektu učiní jakési napětí, ve kterém se zrcadlí naše osobnost a soukromí.

Dále se můžeme setkat s pojmem zážitek, a jak se od sebe zážitek a prožitek liší. Slavíková uvádí, že *„za prožitek budeme považovat pouze tu složku zážitku, která se tradičně chápe jako citová (emoční) nebo pocitová. Do značné míry se týká vnímání tělesnosti (např. svíravý pocit strachu nebo povznášející záchvěv radosti) nebo smyslových či pohybových dojmů (např. zaplavující dojem ze sluncem ozářeného pole ohnice, závan horka, bolest namáhaného svalu).“* (Slavíková, 2015, s. 166) Dle Slavíkové (2015) je prožitek prolnutí tělesné složky se složkou duševní či duchovní, často se setkáváme s definicemi našeho prožitku v metaforách, např. jako bych se vznášel.

1.2 Estetická výchova

Estetická výchova pochází již z dob antiky, a jak prezentuje Jůva (1995), objevuje se v nejrozmanitějších podobách jako jedna z významných součástí harmonické výchovy osobnosti. V antickém Řecku byla jádrem estetické výchovy výchova hudební.

V hudbě mnozí spatřovali neadekvátnější formu vyjádření harmonie a vyzvedali její účinek etický a katartický. Jůva (1995) popisuje názor Platona, který chápal hudbu jako prostředek k rozvoji občanských cností a vyústění v lásku ke kráse, jejíž podstatu chápal spíše eticky. Též Aristoteles předkládal estetické výchově význam etický.

Rozmach estetické výchovy můžeme nalézt s rozvojem renesance. Zde nastupuje vnímání krásy v podobě ideálu člověka a v dokonalosti lidského těla i ducha. Renesanční pedagogika doporučovala harmonický rozvoj tělesné i duševní stránky dětí poblíž přírody. Učení dětí mělo být provázáno s antickým uměním, vybranou mluvou a péčí o obecnou estetickou kulturu.

Estetiku do svých myšlenek vložil i Jan Ámos Komenský. Nejen, že měl požadavek rozvíjet „*všechny ve všem všestranně*“ (omnes omnia omnino), ale i to, že prostředí školy a její okolí má působit esteticky. Komenský doporučoval rozvoj dítěte v umělecké oblasti již v předškolním věku tím, že se naučí jednoduchým veršům a naučí se zpívat jednoduché melodie. „*Jazyk se formuje a brousí gramatikou, rétorikou a poetikou.*“ (Komenský, 1964, s. 16) Rodina má taktéž pečovat o estetickou stránku jeho mluvy (cit. podle Jůva, 1995). U Komenského můžeme vidět propojení poznávání literatury, řečnictví a hudby vždy ve spojitosti s estetikou.

Nadále estetická výchova provází spíše krásu literatury, poezie, hudby, výtvarného umění a architektury. Jůva shrnul analýzu názorů na estetickou výchovu u některých předních představitelů filozofie a pedagogiky od antiky až po 19. století takto: „*Tato složka byla stále zřetelněji doceňována jako jedna z integrujících stránek výchovy nové generace. Přístup každého z autorů má své specifické rysy: různí se motivy pro začlenění estetické výchovy do celkového výchovného systému, liší se formy a metody estetickovýchovné činnosti i funkce.*“ (Jůva, 1995, s. 13) Díky těmto poznatkům víme, že se v rodící-se moderní výchově od počátku setkáme s estetickou výchovou jako s jednou z významných složek harmonického rozvoje osobnosti.

1.2.1 Cíle estetické výchovy

Estetická výchova má své cíle sepsány z různých pohledů. V některých koncepcích nalezneme především utváření umělecké a estetické tvořivosti jedince, rozvoj psychických procesů prostřednictvím estetických podnětů. V dalších případech můžeme působení estetické výchovy brát též terapeuticky, tedy jako prostředek

k posílení zdravého sebevědomí a překonání depresí. Herbert Read (1967) ve svém díle uvádí smysl estetické výchovy, což je: 1. zachovávání přirozené intenzity všech způsobů vnímání; 2. koordinování způsobů vnímání mezi sebou a okolím; 3. vyjadřování citů srozumitelnou formou; 4. vyjadřování duševní zkušenosti sdělitelnou formou; 5. vyjadřování myšlenek.

Od 90. let existuje několik skupin hlavních cílů estetické výchovy. Tyto skupiny vznikly díky analýze českých a zahraničních koncepcí. První skupinu můžeme definovat jako systematické rozvíjení estetického vnímání, chápání, citového prožívání a hodnocení. Jde tedy o porozumění, pozorné vnímání a získání zkušeností. Druhou skupinu tvoří seznámení s vybranými uměleckými díly národní i světové kultury, s jejich tvůrci a interprety a s hlavními etapami vývoje umění. Jedná se tedy o seznámení s literárními díly, hudebními, dramatickými, výtvarnými, tanečními i filmovými. Veškeré poznání a citové zkušenosti vytváří a ovlivňují umělecký vkus. Třetí skupina je rozvíjení tvořivosti v oblasti všech druhů umění: v oblasti umění výtvarného (malovat, modelovat, kreslit), slovesného (recitovat, vyprávět, dramatizovat), hudebního (hra na nástroj, zpěv) atd. Jde především o vlastní tvořivost jedince, jeho tvůrčí uměleckou aktivitu. Poslední skupinu lze chápat jako rozvíjení hodnotové orientace jedince a zušlechťování jeho myšlení, cítění a chování za pomoc estetických podnětů. Je to cíl velmi obecný, zapojuje se do komplexního výchovného záměru rozvíjet všestrannost (Jůva, 1995).

1.2.1.1 Základní cíle estetického rozvoje

Cíle estetického rozvoje a samotné estetické výchovy se nám mohou zdát totožné. Cíl estetické výchovy chápeme jako dosažení ideálu, který si klademe na začátku estetickovýchovné činnosti. Z těchto cílů poté vyvozujeme další konkrétní požadavky. Díky tabulovému seřazení Spousty (1995) nacházíme pochopení principu komplexnosti estetickovýchovného působení a objevujeme v něm i cíle estetického rozvoje. Dle Spousty (1995) můžeme cíle estetické výchovy rozdělit na poznání, rozvoj a zušlechtění. Zaměříme-li se na samotný rozvoj, za cíle estetického rozvoje dle tohoto autora považujeme vnímání, prožívání, chápání a hodnocení buďto krásy umělecké, nebo mimoumělecké krásy: a to přírody, prostředí, práce, techniky a života. Dalším

cílem estetického rozvoje je rozvoj uměleckých schopností a dovedností: výtvarných, hudebních, pohybových a literárních.

Výchovných otázek máme několik, hlavní z nich je význam výchovné složky z hlediska rozvoje jedince i společnosti. Estetická výchova může být považována pouze za rozvoj činnosti smyslových orgánů. Jůva (1995) uvádí, že právě s rozvojem smyslů v estetickovýchovném procesu souvisí i rozvoj řeči a myšlení. Díky tom můžeme za cíle estetického rozvoje pokládat řeč a myšlení, ale i rozvoj fantazie.

Umělecké dovednosti, zájmy a schopnosti rozvíjíme ve všech uměleckých oblastech a jak uvádí Spousta (1995) především však v umění výtvarném (jako je malování, modelování a hlavně kreslení), hudebním (zpívání, hra na hudební nástroj) a slovesném (volné vyprávění, čtení, recitace a dramatizace).

Cíle estetického rozvoje, jak jej definuje Spousta (1995), nelze ale oddělit od zbývajících dvou hlavních cílů estetické výchovy, protože všechny jsou navzájem propojené a navzájem se podporují. Proto také autor hovoří o komplexnosti estetického působení. V dalším textu tedy chápeme cíle estetického rozvoje shodně s cíli estetické výchovy.

1.2.2 Estetická výchova v současném vzdělávání

Estetická výchova dnes vychází z dlouholeté definice Henckmanna a Lottera: je to „...*pojmem, do nějž patří všechny vlivy krásna a umění na utváření člověka*“. (Henckmann a Lotter, 1995, s. 202) Tomuto tématu se věnuje Brücknerová, která se s touto myšlenkou ztotožňuje, stejně jako další filosofové J. Patočka, H. Read nebo M. Montessori. Brücknerová (2011) podotýká, že estetickou výchovu jakožto záměrné působení nelze oddělit od „běžného života“. Dle Věry Mišurcové (1978) byl termín *estetický* spojen s pojmem *estetično*. Základ tohoto slova pochází z řečtiny a označuje smyslové vnímání. Estetično může být chápáno jako výsledek složitého vztahu mezi subjektem a objektem. Vztah je podmínkou pro jakékoliv činění osobnosti. Během socializace si vytváříme vztahy k druhým lidem, ale i sami k sobě. Vztah estetický je podmíněn činností samotného člověka, zejména jeho vnímáním a tvorbou. Teprve když je člověk sám aktivní, může vytvořit vztah, který se dotýká celé lidské osobnosti. Tento vztah může ovlivnit další vnímání světa, přírody, lidí, ale i sebe sama. Díky

rozvíjení myšlení, cítění a vůle se otevírají cesty k hlubšímu a plnějšimu chápání a prožívání světa (Mišurcová, 1978).

Vztah zdůrazňuje i prof. PaedDr. Jana Berdychová, CSc. (2005), která uvádí, že dnešní snaha pedagogů je umístit vztah ke kráse do oblasti morální. Vnímat tedy tento vztah jako faktor mravní s hodnotou estetickou. Prostředků, jak tento vztah rozvíjet máme mnoho. Bohužel se ale v některých mateřských školách nevyužívají. Předškolnímu věku dominují smysly, díky nimž dítě rozvíjí všechny stránky své osobnosti, svou citovost, vnímavost a aktivitu. Právě v tomto věku je smyslem estetické výchovy najít krásu v každodennosti všedních dnů, ale také se naučit krásu vytvářet. Krásu tvoříme vlastními projevy, zpěvem, hrou na hudební nástroj, ušlechtilou mluvou, zkrášlováním domova apod. Sem patří také kladné mezilidské vztahy, ušlechtilá komunikace v rodině, ve společnosti, něžné oslovení a kultivované vyjádření. Berdychová (2005) také podotýká, že právě rodiče a vychovatelé by měli chodit s dětmi do divadla, na výstavy, měli by je naučit chovat se na koncertě, umět ovládat své emoce a vnímat krásu.

Estetická výchova tedy funguje primárně v rodině, tedy v prvním sociálním činiteli ve vývoji dítěte. Estetično se v dítěti prohlubuje, jestliže rodina dbá na upravenost prostředí, kde má dítě možnost se stýkat s krásnými a zajímavými předměty, jestliže rodiče milují hudbu, zpívají nebo hrají, čtou literaturu, navštěvují divadlo a hovoří o něm. Tam, kde se krása a kultura stává přirozenou součástí života, vzniká živá půda pro vytvoření zájmu a vkusu o umění (Mišurcová, 1978). V této souvislosti lze použít japonské přísloví, že: *„Dítě se vychovává tím, že dívá na záda svých rodičů“*.

Dítě se dívá nejen na záda svých rodičů, ale v dalších etapách svého života napodobuje to, co jeho vrstevníci. Tím se dostáváme do prostředí mateřské školy, která dává dítěti příznivé výchovné a sociální podmínky. Mateřská škola nabízí dítěti cílevědomý výběr výchovných prostředků a díky aktivnímu prožívání si dítě tyto dovednosti osvojí rychleji a dokonaleji. Právě opakování je nepřehlédnutelná záliba dítěte předškolního věku. Dítě se nechá strhnout pravidelným rytmem říkadel, písní a hrami. Hra je spjata s výrazovými prostředky, jako je hudba, pohyb, slova a mimika. To umožňuje dítěti se všestranně vyjádřit naprosto přirozenou formou (Mišurcová, 1978).

Samotný pojem estetická výchova definovala Mgr. Karla Brücknerová Ph.D. Ve své knize Brücknerová (2011) rozděluje tento pojem několika bodů, dle toho, v jakém slovním spojení se estetická výchova využívá. Vybereme-li ty nejznámější, jako první může být estetická výchova interpretována jako vyučovací předmět, dále Brücknerová uvádí, že estetická výchova je nyní používána ve smyslu květnatého označení pro hudební a výtvarnou výchovu (Brücknerová, 2011). Pojem estetická výchova je aplikován ve smyslu souborného označení pro předměty esteticko-výchovné: výtvarné, hudební, dramatické, taneční, zájmové kroužky atd. Dle Brücknerové (2011) právě uvedené předměty, zájmové kroužky a umělecké školy směřují k vnitřnímu procesu a k projevu navenek, tedy k aktivnímu občanství ve světě kultury. Mateřská škola dokáže tyto předměty pojmout v širší formě z hlediska vlivu prostředí a osobnosti pedagoga.

1.3 Vývojová specifika předškolního věku v estetické oblasti

Předškolní období nebo také věk hry a přípravy na školu je dle Marie Vágnerové (2012) obdobím trvajícím od 3 do 6-7 let. Předškolní věk je charakteristický stabilizací vlastní pozice ve světě a diferenciací vztahu ke světu. Vnímání dětí v tomto věku je dle Severové synkretické, tzn.: *„že v něm splývají v jeden nerozlišený celek data z jednotlivých smyslových orgánů.“* (Severová, 1997, s. 117) Jejich vnímání spočívá na nápadných vlastnostech objektu (křiklavá barva). Vývoj vnímání se stále vytváří a zdokonalují se funkce smyslových orgánů. Severová podotýká, že se značně vyvíjí selektivní vnímání. Dítě si začíná stále více všimnout detailů, rozlišují jemnější rozdíly mezi vlastnostmi objektů a jejich další funkce. Vnímání se stává analytičtější *„...a umožňuje dětem, aby na vnímaných objektech postihovaly stále větší počet jejich detailů.“* (Severová, 1997, s. 118)

Díky rychlému kognitivnímu vývoji se zdokonalují psychické procesy. Díky tomu jsou děti schopny komplexní aktivity, a to se týká estetických her. Severová (1997) popisuje příklady kdy dítě poslouchající písničku se souběžně snaží o její reprodukci. Obzvláště významné je pro nás to, že děti jsou v tomto věku schopny prohlížet si obrázky a chápat jejich obsah s odpovídajícím originálem. *„V tomto období se u dětí již můžeme ve větším rozsahu setkat s pokusy o zobrazování určité skutečnosti vlastní činností (např. dítě svým chováním zobrazuje tanečnici nebo zpěvačku.“* (Severová,

1997, s. 121) Pomocí estetických her vidíme první pokusy o pěvecké, výtvarné nebo dramatické formulování určité dětské představy. Do šesti let vzrůstá dle Kodejšky dvojnásobně kvalita diferenciacních sluchových schopností pro sílu (intenzitu), délku (trvání) a výšku (frekvenci) tónů (zvuků). „*Dítě přechází od elementárních počitků libosti k náročnějším prožitkům, například z pozorování přírodních jevů. Probouzí se jeho estetické vnímání.*“ (Kodejška, 2002, s. 52)

Dítě si ještě v poznávání světa napomáhá představivostí Právě fantazijní zpracování informací a intuitivní uvažování je pro předškolní věk typické. Vágnerová (2012) též uvádí, že předškolní věk je charakteristický iniciativou, dítě má velkou potřebu něco zvládnout, vytvořit a potvrdit tak svoje kvality. Vše se učí hrou a ve hře si osvojuje i sociální dovednosti. Hru jako nejnápadnější formu volného projevu zdůrazňuje též Read (1967), jenž uvádí, že hra je součástí všech dětských činností, které jsou typické svou spontánností. A právě spontánnost Read (1967) spojuje s termíny jako je inspirace, tvoření a invence. Též hovoří, že opakem spontánnosti je nátlak. I Kodejška (2002) zdůrazňuje význam dětské hry, která rozvíjí intelekt a sociální chování, též rozšiřuje zájem o elementární umělecké činnosti a buduje mnohé schopnosti uměleckého charakteru. Pomocí esteticko-výchovných činností ve hrách senzomotorických, intelektuálních a společenských je obohacen estetický zážitek dítěte.

Díky tomu můžeme říci, že dítě se rodí s plnou výbavou mimořádných předpokladů k všestrannému a rychlému vývoji. Docentka Severová (1997) předpokládá, že děti se rodí i se souborem potřeb rozvíjet své vrozené vlohy a schopnosti. Díky tomu máme vysvětlení proč děti provádějí s plným zaujetím činnosti, které jim umožňují učení a zdokonalování jejich různých aktivit. Dalším estetickým předpokladem je i to, že dítě se rodí s překvapivě rozvinutou citlivostí smyslových orgánů, jak popisuje Severová (1997) jedná se o vnímání zvuků, barev, tvarů, vůní a dalších podnětů z okolního prostředí. Dítě se nevědomě učí postupné koordinaci smyslových orgánů a díky tomu získávají stále přesnější poznatky o světě.

Hlavními výsledky vývoje dítěte v období prvních šesti let je zvládnutí základních pohybových dovedností jak v oblasti lokomoce, tak i manipulace. Severová (1997) líčí, že v průběhu pátého roku si dítě začíná osvojovat speciální dovednosti jako jsou základy sportů nebo umělecké činnosti, což může být hra na hudební nástroj,

modelování, malování, kreslení, umělecká gymnastika apod. Díky zdokonalení smyslového vnímání a řeči je dítě schopné přesnějších představ, kultivace řeči, vytváření symbolů různých objektů, případné užívání i jiných prostředků k označování reality (např. kresby, malby, výtvary z různých materiálů). Povšimněme si, že již malé děti ve svých hrách běžně nahrazují věci, které nemají k dispozici, jejich symbolickým zobrazením: kamínek promění v autíčko atd. Severová (1997) zdůrazňuje to, že zejména předškolní období udává základ celé osobnosti jedince. Jeho individualizovaná osobnost se dále jen detailněji vyhraňuje či dotváří, ale zásadně se nemění.

1.4 Píseň

1.4.1 Možnosti písně jako prostředku estetickému rozvoji

Využití hudby má dle psychologů velký vliv na naši osobnost a to nejen, když jsme posluchači, ale také když jsme v roli interpreta. Poledňák (2006) prezentuje, že interpret posluchači zvukově podává výklad hudby, smysl skladby. Dále se Poledňák zabývá teorií hudby a emocí, hudba napodobuje lidskou řeč, ale právě i emoce (vztek, radost, strach apod.). Hudba má pro nás velkou hodnotu a hlavně píseň, lidová píseň. Otto Rödler píše v knize doktorky Mišurcové (1978) hovoří o lidové písni. Ta má nesmírnou emocionální sílu, díky inspiraci v přírodě, lidských vztazích a v práci. Dále tvrdí, že lidová píseň je bohatstvím, a to bohatstvím estetiky a etiky. Emocionální sílu Rödler vidí v národní tvorbě a ukazuje příklad na koledách. Koledy, jak víme, provází vánoční svátky svou církevní tematikou, ale objevuje se v nich dle Rödlera téma sociální. „Pod vlivem skutečných prožitků jsou citové, o jejich hodnotě nelze pochybovat.“ (Rödler, Mišurcová, 1978, s. 74) Koledy zobrazují vztah matky s dítětem, jiné zobrazují zimní přírodu, zpěv ptáků, život zvířat a jiné poukazují na tehdejší sociální poměry. Rödler doporučuje využívat národní písně všech ročních období, v každém totiž můžeme nalézt vhodný materiál „všechny voní loukou, lesem a lidskou prací.“ (Rödler, Mišurcová, 1978, s. 74) Šimanovský věnující se muzikoterapii zmiňuje význam lidové hudby, která je provázána se základními lidskými emocemi a uvádí, že „terapeutické a socioterapeutické kvality hudby byly (a dosud také jsou) u mnohých národů pokládány za to hlavní při její tvorbě, interpretaci i percepci.“ (Šimanovský, 2011, s. 15)

Rödlovo tvrzení, že estetické hodnoty písně jsou trvalé si nyní vysvětlíme. Dle Rödlův písně podléhá psychologickým zákonům, což je logika slova, která je pospolu s hudební složkou. Slovní rytmus, který je v souladu s rytmem hudebním a prostá melodie vyjadřující obsah a posledním „*je v ní vzácná a duchaplná kultura slova*“ (Rödl, Mišurcová, 1978, s. 75) Doktorka Mišurcová (1997) nabízí několik estetických her, některé využívají písně, které obsahují prvky slovesné (rozpočítadlo), hudební (zpěv), taneční (rytmický pohyb) a dramatické (dialog). Dá se říci, že je můžeme nazvat estetickým útvarem, který obsahuje všechna múzická umění. „*Lze předpokládat, že hry tohoto typu se mohou stát jedním z prostředků múzické výchovy přispívajícím mnohostranně k estetickému rozvoji dítěte.*“ (Mišurcová, 1997, s. 147)

1.4.2 Píseň jako nositel hudebních výrazových prostředků

Píseň je jedním z nejvýznamnějších hudebních projevů. Samotná hudba má několik stavebních prvků: rytmus, melodie, hlasitost a harmonie. Základním prvkem hudby je tón. Jak popisuje Powell (2012) hudební tón určují čtyři vlastnosti: hlasitost, trvání, barva a výška.

V trvání neboli délce tónu jde především o to, že některé tóny znějí déle než jiné. Výška tónu je ovlivněna rychlostí kmitání strun či hlasivek. Čím více je kmitání rychlejší, tím je tón vyšší. Sled tónů různé výšky a jejich sestavení nechává vzniknout melodii.

Výše uvedené výrazové prvky hudby se projevují i ve zpěvu písně, popř. v jejím doprovodu.

Hudbou můžeme chápat jakýkoliv zvuk. Grigová (1998) přímo na začátku své publikace uvádí, že právě zvuk je základem hudby. Je uspořádaný tak, aby v nás vyvolal pocity ať už radosti či smutku. Hudba má mnoho odvětví a ne všechna se nutně musí líbit všem.

1.4.2.1 Rytmus

Pojem rytmus je velice univerzální. Zahrnuje v sobě různé druhy pohybu, které organizuje v časové posloupnosti. Tento pojem nemusí být spojován čistě s hudbou, ale i s dalšími druhy umění. Rytmus se objevuje jako jedna z vlastností přírodních jevů, biologických pochodů a tělesných úkonů lidského organismu (Sedlák, 2013). Za rytmus

můžeme považovat i střídání dne a noci, přílivu a odlivu, hodin, minut, sekund nebo ročních období.

Franěk definuje rytmus takto: „*rytmus je jakkoliv utvářený, esteticky nebo jinak sociálně fungující časový sled zvuků, a to uspořádaných periodicky i neperiodicky, hierarchicky i nehierarchicky.*“ (Franěk, 2009, s. 108)

Sedlák (2013) popisuje hudební rytmus jako základní výrazový prostředek, organizující hudbu v čase. Způsob strukturace hudebního času závisí na jednotlivých složkách rytmu, jimiž jsou: puls, metrum, hybnost a tempo. Všechny tyto složky jsou vzájemně propojené a neoddělitelné, stejně jako rytmus od zvukové stránky hudby.

Puls bývá často opomíjen, i když tvoří základ časové organizace hudby. Puls (z latinského pulsus – tepot) vnímáme jako pravidelné opakování počítacích dob. Například kolikrát za minutu si dupneme do rytmu.

Metrum je pravidelné střídání těžkých a lehkých dob, neboli přízvučných a nepřízvučných. Je to systém, který dělí časový průběh skladby a sled tónů na menší celky (Grigová, 1998).

Tempo můžeme definovat jako rychlost hudební interpretace se střídáním metrických dob a délkou počítací doby v taktu. Každá skladba má své tempo, které bývá označováno číslicemi představujícími počet dobových jednotek (noty čtvrté) za minutu. Nyní bývá tempo označováno slovně a užívá se především italské názvosloví.

Obecnější určení tempa bývá hybnost. Je to označení: velmi pomalu, pomalu, středně rychle, rychle a velmi rychle. Konkrétní určení tempa je tedy označeno italským hudebním názvoslovím. Například velmi pomalu je grave, dále se můžeme setkat s pojmy: largo, lento, adagio, andante apod (Sedlák, 2013).

1.5 Hudební vývoj dítěte

„Hudební vývoj dítěte chápeme jako proces utváření poměrně stálých a nevratných změn v psychických strukturách a funkcích jedince, který je závislý na jeho osobní vybavenosti, komunikaci s hudebním prostředím, na intenzitě a kvalitě hudebně výchovných podnětů.“ (Sedlák, 2013, s. 355) Hudební vývoj je též postup od jednoduchých hudebních procesů až po stále hlubší poznávání a prožívání hudby.

Díky výzkumným materiálům můžeme vytyčit několik vývojových charakteristik a zákonitostí, které provázejí hudební vývoj jedince. Jednou z nich dle Sedláka (2013) je, že se dítě rodí s potencionálními předpoklady k projevu hudebních schopností a k jejich dalšímu rozvoji.

1.5.1 Období nemluvněte a batolete

Již po narození je dítě vybaveno tzv. sluchovým analyzátozem, který napomáhá rozlišit zvuky a též může zpracovávat hudební podnět. U dítěte se pár týdnů po narození objevuje také tzv. sluchová dominanta, tedy výrazné soustředění dítěte na zvuky (Sedlák, 2013). Díky tomu je dítě klidné při zvucích střední síly, ale při zvukových projevech silných sebou dítě trhá. Sluchová dominanta může trvat i několik minut. S růstem dítěte se citlivost sluchu rychle zvyšuje.

Po půl roce života dítě reaguje na zpěv matky úsměvem. Zpěv matky umožňuje dítěti přirozeně rozlišovat tónové podněty. V prvním půlroce má dítě projevy radosti ze zvuků, tyto zvuky chce slyšet opakovaně a snaží se je vydávat. Proto s velkým zaujetím vytváří zvuky úderů do předmětů okolo něj. Jako první dítě zaujme rytmus i tempo hudby, náhlé dynamické změny a hudební přízvuk. V půldruhém roce dítě živě reaguje dítě na výrazný rytmus, tělesně-pohyby rukama, nohama, hlavou a trupem (Sedlák, 2013).

Kojenecké období neboli období křiku. Toto označení je patrné z prvního projevu dítěte ihned po porodu, křik je přirozený reflex kojence na změny prostředí a teploty a jeho potřeby. Sedlák (2013) hovoří, že dle A. Tiché, se v kojeneckém období připravují základy mluvního i zpěvního hlasu. Kolem šestého měsíce novorozence vytváří broukáním více zvuků.

Dle výzkumů, které uskutečnil Kodejška (2002), dokáží děti ve věku jednoho a půl roku zpívat krátké rytmicko-melodické popěvky. Melodické cítění a pěvecké dovednosti můžeme u dětí rozvíjet díky dostatku pěveckých podnětů. Nejúčinnější je stále zpěv matky a sourozenců.

Kolem třetího roku se u dětí objevuje i zpěv spontánní, kterým vyjadřují své pocity, nálady a první hudební představy. Dle Sedláka (2013) je tento zpěv („pěvecká hra s tóny“), často podmíněna hračkou nebo oblíbeným předmětem (panenkou), kterému dítě zpívá svou melodii.

1.5.2 Předškolní věk

Předškolní věk označujeme jako období hry. Ve hře dítě promítá svou osobnost, své schopnosti, dovednosti a učí se sociální interakci. Hry se dědí z generace na generaci a promítá se v nich mnoho motivů, mezi nimi je i hudba a zpěv. Langmeier (2006) ve své knize píše, že předškolní období je stálé zdokonalování. Dítě vede přesnější až ladné pohyby, je zručné, kresba je zdařilá a řeč kvalitnější. Dítě rádo a hodně povídá a s chutí zpívá, zde se již projevují dle Langmeiera (2006) individuální rozdíly.

V předškolním věku dítě rozeznává pouze jednoduché melodie a jak popisuje doktorka Mišurcová (1997) dítě poznává prosté rytmy ve středně rychlém tempu. U předškoláků jsou typické hudebně pohybové hry, díky nimž si dítě snadněji osvojuje pohyb a dostává se mu tak jiná forma hudebních zkušeností.

Za pomoci průpravných cvičení, která mají pedagogický záměr bychom si měli uvědomovat, že výchova uměním by měla být zaměřena na celkovou kultivaci všech stránek dětské osobnosti (Mišurcová, 1997).

1.5.2.1 Období v mateřské škole

V tomto období na dítě uplatňuje vliv prostředí a vlivy kolektivní výchovy. Sedlák (2013) hovoří, že je-li výchova v mateřské škole kvalitní, může zabezpečit i plynulý hudební rozvoj dětí. Pokud je výchova v mateřské škole skloubena s výchovným působením rodiny, především matky, jejich vztahu vzájemného a vztahu ke zpěvu a hudbě, může dítě dostávat optimální hudební podněty.

Sluchový analyzátor je tomto v období ovlivněn biologickým zráním dítěte a výchovným působením tak, že je rozvinuta schopnost rozlišení výšek tónů. Současně se rozvíjí hlasový orgán a sílí hlasivkové svalstvo. Díky pěveckým dovednostem se upevňuje a automatizuje tvoření tónů. Dítě je schopno soustředit se na poslech a chápat vokální a instrumentální hudbu. V tomto věku dítě dokáže rozlišit i výraz skladby a proniká postupně k jejímu obsahu (Sedlák, 2013). Dítě tak v hudbě vnímá základní emoce a to: veselý smutný, rozzlobený, polekaný. Samozřejmě rozezná skladbu pomalou a rychlou. Dle Fraňka (2009) děti v tomto období dokáží rozlišit časové informace, a tak rozpoznat zvuky podle jejich délky, pocítovat délku pauzy, tempo a rozdíly v různých rytmických útvarech.

Toto období je příhodné pro intenzivní rozvoj pěveckých dovedností. A to především díky tomu, že hrtanové svalstvo není ještě v plné funkci, a proto hlasivky kmitají na okraji hlasové štěrbiny. „*Dětský hrtan je menší a hlasivky kratší a užší, zní rejstřík u dětí jakoby posunut nahoru.*“ (Tichá, 2005, s. 21) To způsobuje typický tón dětského hlasu: poměrně slabý, lehký a barevně „světlý“ (Sedlák, 2013). Hlasový rozsah byl zkoumán mnohými autory, i když se výsledky výzkumů různí, v jednom aspektu se autoři shodují. Individuální rozdíly jsou větší při horní hranici hlasového rozsahu než při dolní. Rozsah se zvětšuje s věkem a pěveckou aktivitou (Sedlák, 2013). „*Rozsah dětského hlasu závisí na věku a rozezpívanosti (tj. pěvecké aktivitě) dítěte i na jeho individuálních hlasových, tělesných a psychických dispozicích.*“ (Tichá, 2005, s. 21)

Stěžejním problémem u dětí předškolního věku, ale i u dětí základní školy je navození čistého zpěvu. Příčinou je nerozvinutý hudební sluch, který zapříčiňuje absenci hudebních představ, rytmického cítění, pěveckých dovedností a návyků. Tonální cítění se zpřesňuje hrou na dětské hudební nástroje (Tichá, 2005).

Za jednu z nejpodstatnějších etap hudebního vývoje bereme, z hlediska anatomického a psychofyziologického vývoje dítěte, předškolní věk. Pokud je tato etapa opomíjena může negativně ovlivnit celkový vztah dítěte k hudbě a dalšího aktivního hudebního rozvoje v základní škole.

1.5.3 Hudební činnosti v mateřské škole a RVP PV

Současný výchovný systém nabízí široký prostor pro využití hudebních aktivit. Podstatný je přístup pedagoga, jeho osobnost a kvalitní vzdělání související s praktickými dovednostmi a schopnostmi využít hudební aktivity v procesu předškolního vzdělávání. Zařazení hudebních aktivit je velmi podstatné a jejich opomenutí či nahrazování aktivitami jinými, mohou dát vzniknout různým rizikům. „*Hudební činnosti totiž nahradit nelze.*“ (Lišková, 2006, s. 3)

Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání propojuje jednotlivé hudební aktivity do všech jeho oblastí. Hudební aktivity jsou využity v rámci tzv. oborové integrace ve spojitosti s mimohudebními činnostmi. Volba hudebních činností a vytvoření vzdělávací nabídky, tak abychom dodrželi metodické řady a okruhy vycházející z RVP PV, je spojena s odbornou znalostí a profesionálním přístupem

pedagoga. Právě znalost zásad metodických řad je nutná pro kvalitní a kreativní vedení hudebních činností a tím možný přínos pro dítě. Metodická řada je cesta osvojování a zvládnání cvičení k samotnému zpěvu písní (Martinec, 2018).

Rámcově vzdělávací program nám ukazuje, že využití hudební výchovy má vliv na celkový rozvoj osobnosti. Jak podotýká Lišková (2006) hudební aktivity rozvíjejí i jiné oblasti, mají vliv na komunikaci, tvořivost, paměť a podporují logické myšlení. Hudební činnosti přispívají ke kultivaci osobnosti, utváření sebedůvěry dítěte a jeho zdravého sebeprosazování. Hudební prožitky mohou dávat dítěti prostor k vyplavování agrese a mají relaxační účinek. Z toho vyplývá, že hudba ovlivňuje nejen fyzický, ale i psychický vývoj dítěte. A to vše nám koresponduje s dílčími cíli jednotlivých oblastí RVP PV (Lišková, 2006).

Jak již byl zmíněno hudební aktivity rozvíjejí tvořivost dětí. Rozvoj tvořivosti je jeden z cílů všeobecného vzdělávání. RVP PV uvádí v kapitole 5.2.2 „*rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření)*.“ (RVP PV, 2018, s. 19) Tvořivost můžeme definovat dle doktorky Hazukové (2014) jako potřebu změnit nespokojenost s daným stavem (objektu, situace, jejím řešením, procesem apod.) pomocí experimentování při řešení problému, nekonvenčním a originálním přístupem k jeho vyřešení. Znaky tvořivosti jsou objevování a vynalézání. Ve vzdělávací nabídce kapitoly 5.2.3. nalezneme doporučení využívat „*estetické a tvůrčí aktivity (slovesné, výtvarné, dramatické, literární, hudební, pohybové a další)*.“ Hazuková (2014) však uvádí záměrně pojem „tvůrčí“ v uvozovkách a upozorňuje, že charakteristické vlastnosti tvoření se mohou v předškolním věku projevit jen v jejich „zárodečných“, jednoduchých projevech. Přesto však pro rozvoj tvořivosti uvedené aktivity také doporučujeme.

1.5.4 Práce s písní v mateřské škole

Píseň se v hudebních činnostech nejvíce objevuje právě v mateřské škole, zde se dítě s písní setkává hned v několika formách: při vlastním zpěvu, poslechu hudby, při hudbě ve hře a spojení hudby s pohybem. Ale stále musíme mít na paměti několik zásad a pravidel, jak s písní pracovat, aby byla vhodným a přínosným podnětem pro vývoj dítěte.

Při práci s písní musíme dbát na vývojová specifika dítěte a tím pádem i na správný výběr písně, který si popíšeme v další kapitole. Pokud máme vybranou píseň a téma, které odpovídají věku dětí, začneme s motivací. Šimanovský (2016) shrnuje, že citlivá motivace vede k žádaným činnostem formou hry. Aby s námi děti vhodně spolupracovaly, stačí nám k tomu laskavé a trpělivé působení jehož součástí je lehkost, hravost a vlídný humor.

Další zásada, kterou bychom neměli opomíjet je čas. „*Doba, po kterou je dítě předškolního věku schopno se plně soustředit, se pohybuje mezi deseti až dvaceti minutami podle míry zaujetí.*“ (Šimanovský, 2016, s. 10) Děti potřebují příležitost k oddechu a k uvolnění. Nám může tato přestávka sloužit i jako předěl mezi činnostmi. V přestávce využijeme prosté aktivity, například honičky, hry s rytmem, se zpěvem, pohybem atd.

Píseň nemusíme nutně využít ke zpěvu. Abychom podpořili hudební rozvoj píseň nám může být pomocníkem v činnostech poslechových, instrumentálních a hudebně pohybových. Kodejška (2002) tyto činnosti podrobně popsal a uvádí několik metodických záměrů u každé činnosti.

Stručně si popíšeme metodické záměry u poslechových činností. Opět je zde zdůrazněna motivace k poslechu a soustředění, přiblížení obsahu skladby nebo písně, vedení dětí ke slovnímu hodnocení hudebních ukázek, orientace na podstatné znaky skladby a výběr otázek, které se shodují s hudebními znalostmi a zkušenostmi a zároveň podporují aktivní vyjadřování. Díky vkládání hudby do jiných zaměstnání během dne vytváříme hlubší vztah dětí k hudbě. Kodejška (2002) doporučuje přirozené propojení hudby během dne, kdy učitelka zpívá dětem, nebo děti zpívají sobě navzájem, důležité je i hodnocení hudebně poslechových aktivit. Učitelky by mohly využít i pozvání hudebníka na živý koncert pro děti.

Poslechové činnosti pro nejmladší děti zahrnují rozlišování zvuků přírody, hlasů zvířat a využití Orffových nástrojů k rozeznání barvy tónů. Děti čtyřleté a pětileté by si dle Kodejšky (2002) měly cvičit paměť vnímáním hudebních i nehudebních tónů a rozlišovat jednotlivé hudební nástroje v dětských skladbičkách a písních. Pětileté a šestileté děti by se měly cvičit v rozlišování hudebního díla dle charakteristických znaků.

Činnosti instrumentální jsou v našich mateřských školách výrazněji zastoupeny od roku 1978, kdy, jak uvádí Kodejška (2002) se k nám díky P. Ebeně a I. Hurníka dostala zmodernizovaná Orffova škola. Metodické záměry v této oblasti tedy jsou: doprovod dětských písní a říkadel pomocí bicích nástrojů, hra na melodické nástroje.

U nejmladších dětí bychom měli začít postupným seznamováním s hudebními nástroji, jejich zvuky a tóny. Dále rytmizovat slova, sousloví a říkadla s hraním na tělo a později na bicí hudební nástroje. U čtyřletých a pětiletých dětí pokračovat v předchozím s postupným odpoutáním se od rytmu slovního a soustředit se na rytmus hudební. Znalost hudebních nástrojů pětiletých a šestiletých dětí stále prohlubovat a doplňovat, využívat pohybová cvičení, přede hry, mezihry a dohry k písním.

V činnostech hudebně pohybových bychom se měli odpoutávat od rytmu slovního a zdůrazňovat rytmus hudební. Využívat hru na tělo, koordinovat tak dětský pohyb a hudbu, a to u tříletých a čtyřletých dětí především. Prostřednictvím hry si osvojit pohyby pro základní pohybové projevy a zajistit si vhodné prostorové podmínky. Čtyřleté a pětileté děti mimo jiné seznamovat s tanečními kroky a pohyby. Pětileté a šestileté poté, jak uvádí Kodejška (2002), vést k pohybovým improvizacím, které obohacují emocionální prožívání.

1.5.5 Výběr písně pro předškolní dítě

Aby děti zpěv nebo práce s hudbou bavila, musí být přiměřená jejich vývoji, technické vyspělosti dětského hlasu a mentální úrovni dítěte. Rödl v sedmdesátých letech minulého století intuitivně vytvořil několik pravidel pro výběr písně do mateřské školy. Jako první uvádí, že by měla mít jednoduchý text a díky tomu srozumitelnost, lidová píseň využívá vtipných metafor velmi přirozeně. Dále by měla každá píseň u dětského posluchače rozšířit slovní zásobu (Rödl, Mišurcová, 1978). Píseň by neměla být nijak složitá z hlediska rytmu, melodie i harmonie, měli bychom mít na paměti to, že dítě by ji mělo samo zazpívat. Rödl dále zdůrazňuje, že píseň by měla být malého tónového rozsahu a rytmicky by měla být výrazná.

Dle Rödlů by výběr písně měl odpovídat pracovnímu programu třídy a měli bychom dbát na zásadu srozumitelnosti. Opět zde uvádí, že: „*písně nám během roku vyjádří celou škálu různých emocí.*“ (Rödl, Mišurcová, 1978, s. 77) Proto můžeme využívat písně na základě ročních období.

Docent Kodejška (2002) podrobně sepsal zásady při výběru písň a rozdělil je do tří věkových kategorií. Rozvíjení sluchové představivosti bychom měli především u nejmladších dětí. Rytmizaci slov, sousloví a drobných říkadel propojovat s hrou na tělo nebo na rytmické nástroje. Právě rytmizaci bychom měli hned od počátku propojovat s melodizací, aby se tak u dětí v tomto věku vytvořila citlivost pro přízvučnost a nepřívučnost dob v sudém taktu. V tomto věku je dětský zpěv v rozsahu tercie až kvarty, je vhodné, aby učitelka děti doprovázela nejen na melodický nástroj, ale také podpořila děti svým hlasem.

V rozsahu kvinty až sexty zpívají děti čtyřleté a pětileté, v tomto věku je přínosné je směřovat od zpěvu kolektivního i k sólovému. Učitelka by měla propojovat zpěv písň s ostatními hudebními i mimohudebními činnostmi.

Písň s rozsahem sexty až oktávy dokáží děti pětileté a šestileté zazpívat intonačně a rytmicky správně. Je vhodné vést hlasový projev pomocí grafického znázornění pohybu melodie (obrázky, stupínky), tím se, jak uvádí Kodejška (2002), rozvíjí hudební představivost.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Cíle

V teoretické části jsme se zaměřili na definici pojmů souvisejících s estetikou, hudbou a lidovou písní v mateřské škole. Skrze kapitoly je prolnuta myšlenka o důležitosti estetické výchovy v předškolním vzdělávání. Hlavním záměrem bakalářské práce je hledat možnosti využití písně k estetickému rozvoji dětí v mateřské škole.

Dílčími cíli praktické části práce je na základě vybraných písní zpracovat program zaměřený na estetický rozvoj dětí předškolního věku, realizovat tento program v mateřské škole a vyhodnotit ho.

Pro vyhodnocení programu jsme stanovili tyto otázky:

- 1. Jak děti reagovaly na činnosti rozvíjející estetické vnímání?**
- 2. Jaké byly přínosy programu k estetickému rozvoji?**

Tyto přínosy byly posuzovány z hlediska následujících cílů – rozvoj estetického vnímání, hodnocení a prožívání, rozvoj fantazie a tvořivosti, mravní kultivace, seznamování s uměním.

Konkrétní kritéria pro vyhodnocení:

1. Reakce dětí na činnosti – V projevech dětí bude sledována radost a nadšení, rozpaky, nedůvěra, váhání, nepřijetí. Zaznamenány budou problémy, jaké při realizaci nastaly, a podán případný návrh řešení.

2. Přínosy programu k estetickému rozvoji:

Rozvíjet estetické vnímání a hodnocení:

Hudební vnímání – sluchové rozlišování stejných nebo jiných zvuků a tónů, rozlišování charakteru hudby (smutná, veselá, rychlá, pomalá...) a její nálady.

Výtvarné vnímání – barvy, tvary, nacházet krásu kolem sebe a všimnout si jí.

Jazykové a literární – zajímavá slova, slovní spojení, přirovnání, porozumění textu.

Vyjadřování svých prožitků a pocitů z hudby.

Rozvoj fantazie a tvořivosti v oblasti verbální, výtvarné a hudební:

Kultivovaný pohybový projev dětí ve shodě s hudbou.

Vlastní instrumentální doprovod písně.

Kresba dle fantazie – využití vlastních nápadů.

Navrhování různých variant řešení různými výtvarnými technikami (uhle, rudka).

Využívat vlastních nápadů při práci s materiály.

Výtvarné ztvárnění hudebních představ.

Pohybové, slovní či dramatické ztvárnění hudebních představ, improvizace na hudbu.

Dovednosti výtvarné, hudební a pohybové jako předpoklad k tvoření v těchto oblastech.

Seznámení s uměním:

Poznání písní, popř. hudebních skladeb, literárních a výtvarných děl.

Využití estetických podnětů k rozvoji hodnotové orientace, mravní chování:

Spolupráce a domlouvání se při společné činnosti.

Vyjadřování k mravním otázkám – rozlišit, co je dobré chování, co nesprávné chování.

2.2 Charakteristika programu

Program byl vytvořen tak, abychom zjistili, jak může dětská píseň esteticky působit na dítě, nejen za pomoci samotného zpěvu, ale i dalších činností. Každý týden byla tematicky vybrána píseň pro děti. Písně byly čerpány od autorů Marie Kružíkové, Jany Svobodové – Březovské, Jana Vodňanského a Jana Šíhala, ale byly využity i lidové písně z Čech a Moravy.

Použité byly různé druhy činností, rušné i klidové, pohybové, hudební, taneční, výtvarné a relaxační. Byly zaměřené na výše uvedené cíle estetického rozvoje a naplnění výstupů, které jsou v programu v závěru každé přípravy na práci s písní a které korespondují s kritérii k vyhodnocení programu (v 2.1.1.2).

Byly tak použity hry a činnosti na sluchové rozlišování stejných nebo jiných zvuků a tónů dále činnosti na rozlišování charakteru hudby (smutná, veselá, rychlá, pomalá...) a její nálady. Zařazeny byly doprovody písně na hudební nástroje či jiné

předměty, kresba dle své fantazie různými výtvarnými technikami (uhle, rudka), práce s různorodými druhy materiálů a přírodnin, improvizace na hudbu a hudebně pohybové hry k podněcování kultivovaného pohybového projevu dětí ve shodě s hudbou. Časté byly i rozhovory s dětmi o mravních otázkách, prosociální hry a aktivity vyžadující domluvu dětí při společné činnosti.

2.3 Metodika

Pro vyhodnocení odpovědí na zmíněné otázky bylo využito kvalitativní výzkumné šetření, které je charakterizován takto: *„Člověk, skupina, jejich produkty, či nějaká událost jsou zkoumány podle možností v celé své šíři a všech možných rozměrech, navíc je aspirací pochopit všechny tyto rozměry integrovaně – v jejich vzájemných návaznostech a souvislostech.“* (Ferjenčík, 2010, s. 245) Údaje vycházející z kvalitativního výzkumu nemají číselnou podobu, výsledkem mohou být například výpovědi tázaných osob, napsaný text analyzovaný podle kvalitativních kategorií. Jedlička charakterizuje kvalitativní výzkum a jeho výsledek takto: *„kvalitativní výzkum zahrnuje popisy a interpretace sociálních nebo individuálních lidských problémů a jeho podstatou je vytvoření celostního obrazu zkoumaného edukačního jevu.“* (Jedlička, 2018, s. 377)

Metody pozorování a rozhovoru byly použity při sběru dat. Přímé pozorování nám umožňuje dlouhodobě sledovat chování dětí v různých esteticky podmíněných činnostech. Pozorování je nejzákladnější technika a nejstarší způsob jakým člověk zjišťuje informace o světě kolem sebe. Pozorování neboli observace je definována též takto: *„observace pojatá jako diagnostická či výzkumná metoda se uskutečňuje formou předem promyšleného, výběrového a zacíleného sledování určitých jedinců a jejich chování nebo dějů a vztahů ve skupinách i v prostředí, v němž se sociální proces odehrává.“* (Jedlička, 2018, s. 378) Pozorování může být dvojí, příležitostné a systematické v rámci výzkumné činnosti. V souvislosti s tímto programem byly využity obě tyto formy, pozorování orientační, nahodilé v běžných situacích v mateřské škole, tak také naplánované a soustavné v průběhu práce s dětmi.

Rozhovor definuje Ferjenčík jako: *„zprostředkovaný a vysoce interaktivní proces získávání dat.“* (Ferjenčík, 2010, s. 171) Jedlička (2018) k této definici ještě přidává, že se jedná o rozhovor určený k výměně informací a sdílení emočních obsahů.

V rozhovoru nestrukturovaném nebo také volném, který byl použit, komunikujeme s respondentem přirozeně, navážeme osobní kontakt a lépe můžeme rozhovor usměrňovat. V závislosti na denním programu byl rozhovor používán také individuálně (ve třídě) mezi činnostmi, kde byl využit rozhovor polostrukturovaný, v němž se vyskytují otázky přímé a nepřímé.

Každá práce s písní byla jednotlivě vyhodnocena z hlediska reagování dětí a estetického přínosu. Na základě těchto hodnocení byla zpracována závěrečná evaluace.

Průběh shromažďování dat

Data byla shromažďována v období od října 2019 do ledna 2020 téměř každý týden v úterý dopoledne. Během pedagogické praxe. Téma bylo zvolené s ohledem na třídní vzdělávací program třídy.

2.3.1 Charakteristika třídy

Zkoumaným souborem byla heterogenní třída městské mateřské školy o šesti třídách. Třídu navštěvuje 28 dětí ve věku tedy 5-7 let. Hlavním záměrem této třídy je především, aby si děti pomáhaly a byly k sobě ohleduplné, dále je zde znát výtvarný duch učitelek. Zpěv, básničky a tvoření je zde na denním pořádku. Třída je velmi aktivní, co se týká návštěv galerií a muzeí. Jednou měsíčně třída nachází zajímavé budovy a památky, jež posléze výtvarně zpracovávají. Využívají netradiční výtvarné techniky a kolektivní prostorové práce. V této třídě děti rády zpívají a recitují. Proto často nacvičují pásma s písněmi a dramatizací na třídní besídky a veřejná vystoupení, dokonce i muzikály.

2.4 Program zaměřený na estetický rozvoj vycházející z písni

2.4.1 Píseň „Ej, padá, padá“

Tuto píseň, kvůli jejímu rozsahu, využijeme pouze jako poslech. Můžeme ji použít k seznámení s naším programem.

Průběh

Práci s písni začínáme tichem. Celý den na nás působí mnoho podnětů a ty vytvářejí hluk, který můžeme nazývat akustický smog. Hluk odpoutává pozornost dětí od různých činností, rozladuje naše emoce a vede děti k agresivitě a hyperaktivitě. Proto potřebujeme zklidnění nejen fyzické, ale i psychické, aby se děti mohly lépe soustředit, přemýšlet a následně tvořit.

Abychom dětem přiblížili téma písně, se kterou budeme pracovat, vytvoříme příjemné prostředí. Ve třídě zatemníme, děti si lehnou na koberec na záda, nebo na bok, či na břicho, dle toho, jaká poloha jim je příjemná „jako u maminky“. Na děti nijak nespěcháme.

Motivace

Dále klidným hlasem vytváříme „obraz“: *„Zavřeme si oči a představujeme si, chladné podzimní ráno, ze stromů jemně padá jeden list za druhým a všude okolo nás je hustá (neprostupná), šedivá mlha.“*

Potichu začneme hrát píseň na klavír beze zpěvu.

Diskuze

Díky vhodně položeným otázkám zjistíme, jak na děti působí motivace a melodie písně. Tím si také ověříme jejich soustředění a pozornost. Poté můžeme pokračovat dál, nebo navodit ještě klidnější atmosféru a lépe zvolit motivaci.

Možné otázky:

Je písnička, kterou jsme slyšeli veselá?

Je písnička veselá, smutná?

Proč si to myslíte?

Jak jste to poznali?

Zahrajeme píseň znovu potichu na klavír, tentokrát se zpěvem.

Doplňující otázky:

O čem písnička byla?

Je vám také někdy smutno?

Je to běžné, že nám bývá smutno?

Jak se cítíte, když se s někým loučíte?

Píseň zahrajeme a zazpíváme znovu. Necháme dětem prostor, mohou zůstat ležet, sedět, či se přiblížit ke klavíru.

Doprovodné činnosti

Tyto činnosti nám určují odpovědi dětí. Zvolíme jednoduchou otázku: *O čem se v písničce zpívá?*

1. O loučení

- a. Hra: Dvojice - zkuste se rozloučit, jako maminka s děťátkem, jako paní učitelka se žákem, jako dvě upovídané babičky, jako dva kamarádi, jako dva vážní pánové atd.

2. O tom, jak padá listí

- a. Hra – jsme listí na větvích. Vypneme se na špičkách co nejvýše ke stropu a představíme si, že jsme list, který se loučí se stromem a pozvolna, klouzavě padá z koruny stromu. Snášíme se měkce na podlahu.
- b. Jak šustí listí, když dopadne na zem – dlaněmi hladíme koberec, tento zvuk připomíná šustění listí. Korigujeme pohyb buď pomalu nebo rychle s vhodnou motivací.

3. O tom, že padá rosička

- a. Poslechová hra – děti ztvární pohybem či dle vlastního nápadu, jak asi vypadá malá kapka. Po zvuku triangu se kapička zvětšuje a zvětšuje, až vznikne louže. Poté se bude louže opět zmenšovat, vždy na zaznění zvuku triangu.
- b. Hudební činnost – jak zní kapka? Zkusit zahrát, jak zní kapky na různé předměty ve třídě.

4. O tom, že by spaly očička

- a. Relaxace – lehne si a zavřeme oči. Nasloucháme melodii písničky, kterou někdo potichu zpívá. Uvolňujeme si ruce a nohy, hlavu, krk,

hrudník a břicho a pak dýchání. Uvolnění ležíme několik minut, snažíme se na nic nemyslet, jen se necháváme unášet melodií písně.

Výstupy:

- děti se zvládnou na chvíli ztišit, naslouchat, soustředit se, zaposlouchat a vnímat melodii;
- děti rozeznají smutnou a veselou melodii písně;
- děti souvisle vyjádří své myšlenky a pocity na základě slyšené melodie písně;
- děti pochopí text a význam slyšené písně;
- děti se vcítí do role a dokáží ji ztvárnit;
- děti ovládají pohybové schopnosti, jemné a pomalé pohyby celého těla;
- děti reagují pohybem na tempo, které zvolíme;
- děti reagují na zvuk pohybem, mění svou pozici a polohu těla;
- děti zkusí najít zvuk podobný zadání, na jakémkoliv předmětu;
- děti dokáží ukončit činnost a relaxovat, soustředí se na své tělo a dech.

Výsledek realizace

Počáteční zklidnění dětem velmi pomohlo, opravdu v klidu odpočívaly a vnímaly mluvené slovo. Ze slyšené melodie písně poznaly, že se jedná o smutnou píseň. Jejich tvrzení podpořily odpověďmi typu – „*je smutná, protože je pomalá*“, „*je smutná, protože se tak cítím*“ nebo „*zní smutně*“. Po zaznění textu písně děti trochu přemýšlely o čem, píseň je: „*padá rosička*“, „*je to o očičkách*“, „*je to o holubičce*“, „*spaly bychom*“. Po vysvětlení, o čem píseň je a co znamená, už děti dokázaly píseň vnímat a chápat lépe. Na otázku, zda je normální, když je nám smutno, děti odpovídaly, že ano jeden chlapec však odpověděl, že ne: „*a proč si to myslíš?*“... „*no klukům přeci smutno není*“...Ostatní děti však jeho odpověď, hned vyvrátily: „*je to normální našemu tatkovu bylo smutno, když mu nabourali auto*“, „*jo a tomu klukovi v písničce taky bylo smutno*“, „*mě bylo jednou smutno, když jsem šel do školky, protože se mi nechtělo, a to jsem kluk*“. Tím jsme mohli navázat na poslední otázku a rovnou si zkusit jednu z doprovodných her.

Hra na loučení nejdříve dětem dělala problém. Nevěděly jak do toho, tak trochu se styděly dělat něco, co si mají samy vymyslet. Proto jsem si zahrála na jejich maminku: „*Tak Janičko, měj se hezky ve školce a nezlob! Přijdu si pro tebe po o*“. Děti pochopily a už se loučily stejně, jako jejich maminky. Další loučení jako urození pánové,

princezny, rytíři nebo dvě babičky, jsme zvládaly lépe. Vždy jsem dětem ukázala nejprve vlastní ztvárnění postavy.

Hra na padající listí dětem šla výborně. Vždy pracuji s nimi a spíše napodobuji, co dělají. Šustění rukama o zem nás napadlo během hry, kdy kluci s tímto nápadem přišli.

Poslechová hra na kapku. Opět děti tuto hru zvládaly perfektně. Jejich pohyby byly přesné a ladné. Tentokrát se spíše nechaly vést mým ztvárněním.

Hra, jak zní kapka děti velmi překvapila. Rozeběhly se po třídě a zkoumaly na co všechno se dá cinkat. Některé děti nevěděly, co mají dělat, tak jsem jim pomohla a společně jsme hledaly a zkoušely co by mohlo znít a hrát. Problém nastal ve chvíli, kdy chlapci chtěli zkusit i svou sílu. Určili jsme si proto jasné pravidlo. „*Ruka nahoře znamená nahlas, zkusme si to...ruka dole znamená potichu, tak si to zkusíme*“. Poté byla práce jasná.

Relaxaci děti ovládají a velmi je baví. Využíváme ji často i během dopoledního cvičení. Děti se uvolní, dokáží myslet na sebe a na svůj dech. Vyčkávají, co přijde dát, ale stále jsou klidné. Relaxaci ukončuji pohlazením jednotlivého dítěte.

Závěr

Vcítění se a jednání v roli děti zvládaly až po povzbuzení a ukázce pedagoga. Všechny ostatní dovednosti, které obsahují stanovené očekávané výstupy, ovládají samostatně. V zájmu citlivého vytváření zvuků, příjemných na poslech, bylo nutné stanovit dodatečně pravidlo k ovládání hlasitosti.

Další možnosti využití písně k estetickému rozvoji

Výtvarná činnost – Pavučinka

Ukážeme si fotografie kapek rosy na pavučince (bude-li příležitost, budeme je pozorovat venku), následně si děti vezmou bílý papír a černou tuž a pomocí špejle zkusíme vytvořit kapky do tvaru pavučinky.

Pohybová hra – Bouře

Využijeme hudbu L. van Beethovena: Šestá symfonie – Pastorální.

Můžeme si povídat o tom, jak z kapiček rosy může začít pršet až dokonce přijde bouřka. Jaké to je, když se bouře blíží a když potom řádí plnou silou a nakonec přestává. Pustíme si hudbu, ve které je toto téma obsaženo. Během hudby vyprávím

o tom, jak bouřka přichází...začínají padat první velké kapky....spustí se liják a velký vítr atd. Celé vyprávění mohou děti doprovázet pohybovými gesty. Jsou mladými stromky, které sílí vítr ohýbá, jsou mraky, jež letí oblohou, deštěm, co buší do země, a hromem a bleskem. A jsou také slehlou trávou po dešti a zmoklými holubičkami, lehoučkou párou nad lesy a nakonec je každý z nich sluncem. Ozařuje a zahřívá deštěm promáčený kraj...(Šimanovský, 2011, s. 105)

Hry a hrátky se slovy

Během celého dne s dětmi můžeme hrát hry se slovy a učit se zdobněliny (*rosa – rosička, voda – vodička, oči – očička* atd.).

Dále můžeme využít i hru na rýmy (*rosička – očička, rosa – bosa* atd.).

2.4.2 Píseň „Už Martin na bílém koni“

Motivace a průběh

Povím vám příběh o jednom chlapci, který se jmenoval Martin. Martin byl syn statečného rytíře, a proto se malý Martin už v 15 letech stal vojákem. Po tatínkovi Martin zdědil odvalu a po mamince dobré srdce.

Když nastal podzim, dostali vojáci nové oblečení, a i Martin obdržel nový plášť, pěkně teplý. Byl chladný listopadový den, foukal tak silný vítr, že rval suché listy ze stromů.

Martin spatřil choulit se u městské brány promrzlého žebráka. –Co byste udělali?

Martin neváhal, stáhl svůj plášť, mečem jej rozťal na dvě poloviny, sklonil se hluboko k žebrákovi a jednu mu daroval. Té noci uviděl Martin dva anděly, nechal se pokřtít a požádal o propuštění z vojska. Založil klášter a jelikož už neměl žádný plášť, rozdával dary svého srdce.

Diskuze

Co by to mohlo být? Dar srdce? (někoho pohladím, někomu pomůžu – Jak?, když jsme hodní...)

Co to znamená být na někoho hodný?

Co byste udělali vy, kdybyste viděli někoho na ulici? (dát mu oblečení, peníze, jídlo...)

Co je děti důležitější...dary srdce ...nebo peníze?...

Doprovodné činnosti

Ukažte mi děti, jak asi vypadá takový žebrák, který nic nemá a je mu zima?

Dechové cvičení – dýcháme do dlaní, malujeme obrázky

Artikulační cvičení – brrrr, fouká vítr – fíííí, fúúúú

Vezmeme si pláště, zpíváme písničku a chodíme mezi dětmi. Vybereme jedno dítě, které bude představovat žebráka, pokloníme se mu, pohladíme ho a dáme mu plášť. Ze žebráka se stává svatý Martin, který jde obdarovat dalšího kamaráda.

Činnost doprovázíme písničkou, děti se mohou přidat zpěvem.

Výstupy:

- děti naslouchají příběhu, reagují na něj, odpovídají na otázky;
- děti dokáží vyslovit svůj názor, nápad, nebojí se otevřeně komunikovat s ostatními;
- děti se dokáží vcítit do druhé osoby, která potřebuje pomoci, navrhují možnosti pomoci;
- děti vyjádří něžným gestem sympatie a pochopení k druhému;
- děti se přidávají ke zpěvu.

Výsledek realizace

Díky vzájemné komunikaci během vyprávění příběhu, bylo naslouchání pro děti zajímavější a lépe se soustředily. S dětmi jsme si během příběhu zkušely, jaké to je, když je nám zima a jak bychom se zachovaly, kdybychom potkaly žebráka: *„dal bych mu něco teplého“*, *„já bych mu dal svůj plášť“*, *„já bych mu dal jídlo“*, *„já bych mu dal deku“*, *„já bych mu dala peníze“*. Následující diskuze byla velmi zajímavá. Vymyšlení, co je dar srdce byl složitý úkol, ale každé z dětí mělo vlastní představu. Hlavní odpovědi byly: *„mít lidi okolo sebe rád“*, *„být na někoho hodný“*. Zde se hodí rozvést tuto odpověď, co to znamená být hodný. Zde jsem pochybila a dál odpověď nerozvedla, dle mého názoru je to škoda, mohla být celá diskuze zajímavější.

Po této diskuzi mě napadla filosofická otázka: *„Co je lepší, dary srdce nebo dary hmotné, jako jsou peníze?“* Odpovědi mě opět překvapily: *„dary srdce“*, *„peníze“*, děti se začaly dohadovat, až jeden z chlapců hádku utnul: *„je to stejné, obojí je důležité si myslím“*.

Hra na svatého Martina, který obdarovává žebráka svým pláštěm děti bavila. Chovaly se tiše po celou dobu, plynule navazovaly jedno na druhé, na obličeji byla znát

radost a zaujetí činností. Využila jsem ji jako přechod k dalším činnostem. Kdo byl obdarovaný a sám se stal Martinem, mohl odejít do vedlejší místnosti.

Závěr

Při diskuzi by bylo možné téma více rozvést. Nicméně děti s rozmyslem reagovaly na vyslyšený příběh. Vyjadřovaly své nápady a vlastní názor, aniž by přerušovaly ostatní kamarády, dokázaly naslouchat. Vcítění se do role a hra v roli byla dětem blízká a díky motivaci ji zvládaly hezky.

Další možnosti využití písně k estetickému rozvoji

Dárek

Motivace: Když chceme někoho obdarovat, nemusí to být jenom věc. Může to být sdělení ostatním. Dar, někomu říct své zážitky, společně si povídat je někdy mnohem hezčí než peníze nebo jiné hmotné dary. Pro mě bude darem, když mi povíte, něco, co se vám líbilo i nelíbilo, co jste zažili pěkného. Dar srdce je se usmát, někoho potěšit, nebo se rozdělit.

Ke sdělení příjemných i nepříjemných zážitků (starších i nových) napomáhá posílaný kamínek (obrázek, knoflík apod.). Každý mu postupně za pomoci slov sděluje svůj zážitek a předá jej dál (Slavíková, 2015).

Martinská slavnost

Téma sv. Martin můžeme využít jako slavnost, či besídku spolu s rodiči. Od dopoledních hodin spolu s dětmi péct svatomartinské pečivo a vyrábět lampiony. V odpoledních hodinách by mohly děti zahrát divadlo o svatém Martinovi, následně by šel lampionový průvod či by mohl být pozván spolek středověkých rytířů a dětem by ukázali šermířský souboj atd.

2.4.3 Píseň „Zima přichází“

Následující lidová píseň skrývající se pod názvem *Zima přichází* je klasická známá dětská písnička *Bude zima, bude mráz*.

Motivace a průběh

Abychom navedli děti k písni začneme diskuzí. „*Copak máme za roční období? Které bylo předtím, a které nás čeká? Blíží se tuhá zima, venku začíná být pořádný*

mráz. Co děláme abychom se zahřáli? – ukážeme si společně, nápady dětí všichni společně. *A co dělá třeba tenhle ptáček?* – pomůcka obrázků nebo vyrobený ptáček. *Tak se ho spolu zeptáme. Budeme se ho ptát: Bude zima, bude mráz, kam se ptáčku, kam schováš?* – zpíváme melodii písničky.

Ptáčka položíme na viditelné místo, třeba na klavír a zahrajeme píseň spolu se zpěvem. Po zahrání se dětí můžeme doptat, kam se ptáček schoval, a proč odletěl do Říma?

Průpravná cvičení

Dechová cvičení

Zahřívání ptáčka v dlaních – dlouhý dech.

Rozfoukávání listí – prudký a krátký dech.

Artikulační cvičení

Když je nám zima, co říkáme za slovo? *Brrrrrr*

Když fouká vítr, tak slyšíme za okny – *fííííí..., fúúúú...*

Rozezpívání

Písničku si zazpíváme, jako ptáček, kterého jsme zahřívali (pí). Poté můžeme využít i další zvuky ptáků (krá, hú, vrkú, koko, gaga).

Následný zpěv písničky

Jako opakování písničky a její fixaci můžeme píseň zpívat potichu, nahlas, rychle, pomalu, vždy s motivací (*Budeme zpívat potichu, protože ptáček usnul...*). Využijeme dialogu písničky, jedno z dětí bude zpívat odpovědi sólo postavu ptáčka a skupina se bude ptát.

Diskuze

Jak jste se při zpívání písničky cítili? (vyčkat na odpovědi, popř. doplnit *Jak vám bylo?* (když řeknou hezky, tak se ptát dále ostatních, ještě někomu bylo hezky?))

Mně je někdy při písničce příjemně, někdy veselo, někdy smutno. Čekat... Bylo někomu smutno?

Doprovodné činnosti

1. pohybová hra: Ledové sochy

a. *motivace*: někdy může nastat opravdu velký mráz, a když mráz, jak se říká, udeří, může nás zmrazit tak, že zůstaneme stát jako sochy

b. *pomůcky*: triangler

- c. *postup*: děti se volně pohybují po prostoru, jakmile zazní zvuk trianglu, musí „zmrznout“ v té poloze, ve které jsou (nebo mohou vytvořit pózu představující sport, věc a jiné činnosti)
2. *výtvarná činnost*: Mráz na oknech
- a. *motivace*: *Voda nám v zimě krásně zdobí naše okna. Když je venku velká zima, vznikají na sklech oken krásná úplně opravdová ledová výtvarná díla – ledové květy ale i obrazy zamrzlé krajiny.*
- b. *postup*: viz. příloha
- c. jako doprovod hrajeme dětem písničku nebo jim pustíme Antonio Vivaldi – Zima

Výstupy:

- děti srozumitelně vyjádří své myšlenky a pocity dle tématu;
- děti dokáží vyslovit svůj názor, nápad a nebojí se otevřeně komunikovat;
- děti pochopí text a význam slyšené písně;
- děti vyjadřují pocity z písně a nápady, kam se schovat před zimou;
- děti umí pracovat s dechem, napodobovat různé druhy nádechu a výdechu;
- děti pracují se svým hlasem, zpívají potichu i nahlas aniž by křičely;
- děti umí využít svoji fantazii, experimentují s novou výtvarnou technikou;
- děti reagují na zvukový signál pohybem („zmrznou“, zastaví se), drží rovnováhu.

Výsledek realizace

Jelikož jsou děti už předškolního věku, měly jasnou představu, jak se zahřát, když je venku zima a jak pomoci zvířátkům. „*Když je zima beru si čepici a rukavice*“, „*na zimu mi mamka dá teplejší bundu a boty*“, „*v zimě pomáháme zvířátkům a nosíme jim dobrůtky do lesa*“, „*my dáváme ptáčku zrní do krmítka*“.

Díky tomu, že je tato píseň známá děti vědí o čem je. Jediné, co je zmátlo bylo, když jsem zapívala, že ptáček odletěl do Říma. Text přetvořil Pavel Jurkovič. Vše jsme s dětmi zvládly vyřešit: „*Proč odletěl do Říma? Víte, co to Řím je? Je to velké město v Itálii*“ (využili jsme obrázky).

Díky tomu, že se v této třídě paní učitelky věnují zpěvu jsou děti zvyklé, že se zpívá, znají i dechová, artikulační, hlasová a intonační cvičení, která děti baví.

Během diskuze byly děti už netrpělivé, ale přesto na otázky stále odpovídaly se zaujetím. U písničky se cítily hezky, myslely na ptáčka a přály mu, aby se schoval co nejdříve.

Hra ledové schody děti bavila, konečně se jim dostala možnost k volnému pohybu. Na zvuk reagují znehybněním velmi dobře, dokázaly v zaujaté pozici udržet rovnováhu.

Výtvarná činnost se nám protáhla do dalších dní, ale vůbec to nevadilo. Děti jsou navykly takto pracovat, vytvářet a malovat.

Závěr

Přemýšlení a povídání o daném tématu děti zvládaly díky dobře zvolené motivaci. Pohybové hry jsou pro ně lákavé a oblíbené. Děti reagují dobře na zvuk a využívají svoji fantazii jak v pohybových aktivitách, tak i ve výtvarných činnostech.

Další možnosti využití písně k estetickému rozvoji

Výtvarná činnost – Kam se schoval ptáček

Namalovat, nebo vytvořit, kam by se mohl ptáček schovat. Využít různé výtvarné techniky a různé předměty (krabice od bot, čaje atd.).

Poslechová činnosti – Schoval se ptáček?

Vybereme si několik hudebních ukázek, jak veselých tak smutných. Nebo můžeme zahrát pár různých písní na klavír či jiný nástroj. Děti budou rozeznávat, zda se má ptáček kam schovat – veselá melodie, a naopak smutná melodie, kdy ptáček žádné místo nenajde.

Pokud poznají veselou melodii začnou pobíhat vesele po třídě (ruce na ramena, náznak křídélek).

Pokud bude melodie smutná, děti si sednou na zem (pokrčit nohy, obejmout kolena).

2.4.4 Píseň „Adventní světlko“

Motivace

„Zavřeme si oči, přichází něco zvláštního až tajemného, ale nemusíme se toho bát. V klidu sedněte a poslouchajte.“ Zahrajeme a zazpíváme dětem píseň.

Diskuze

Možné otázky:

O čem písnička byla?

Co to asi přichází? ...Vánoce, ale příprava na Vánoce se jmenuje jak?...Advent

Celým adventem nás bude provázet světýlko, o kterém se zpívalo. Ono nám to světýlko bude svítit na cestu. A na jakou cestu a kam?

Zahrajeme a zazpívám písničku znovu, děti se mohou postupně přidávat.

Doprovodné činnosti

ADVENTNÍ SPIRÁLA

Pomůcky: zelená látka (více látek – zelená, červená, bílá), svíčka (čajová v kelímku), hvězdičky z papíru

- *Jak se cítíme, když je tma a my si nemůžeme rozsvítit? Světlo je pro nás nadějí, je to symbol tepla a bezpečí. A to jsou i ty naše Vánoce. Cesta k bezpečí a naději, bývá dlouhá, proto nám tato spirála nikde nekončí.*
- *ze zelené látky vytvoříme na koberci spirálu a uprostřed ní zapálíme svíčku*
- *Advent je příprava na Vánoce. Jak se na Vánoce připravujeme? Měla by to být příprava i uvnitř nás.*
- *v písničce se zpívá o snu, hvězdička, kterou budete mít, je váš sen, nikomu ho nebudeme říkat, je to naše tajemství, aby se sen vyplnil*
- *učitelka začne – jde po spirále ke svíčce a cestou zpět dá na spirálu hvězdičku*
- *v tichu nemusí nic říkat, půjde další dítě a postupně se každý vystřídá, mezitím hrajeme na klavír písničku o světýlku, nebo pouze zpíváme bez doprovodu*

Výstupy:

- *děti pochopí text a význam slyšené písně;*
- *děti se naučí jednoduchý text písně;*
- *děti zpívají přirozeně a spontánně během činnosti;*
- *děti dokáží srozumitelně vyjádřit své myšlenky a pocity dle tématu;*
- *děti ovládají své emoce, dychtivost sdělovat své myšlenky;*
- *děti zvládají uklidnit své tělo i mysl;*
- *děti umí pozorovat vedoucí osobu a pochopit význam tvořené činnosti.*

Výsledek realizace

Magičtější den v mateřské škole jsem ještě nezažila. Děti byly v klidu, dokázaly čekat a pochopily význam celého programu.

Slovo Advent jsme si společně vysvětlily během jiného dne. Pochopily význam světla, které se rozsvěcuje každou adventní neděli. Na jakou cestu se vydáme, každé dítě pojalo po svém: „cesta za dárečky“, „cesta k Vánocům“, „cesta za Ježíškem“.

S dětmi jsme se po vysvětlení těchto pojmů a zpěvu písně přesunuly do vedlejší místnosti. Udělali jsme řadu za sebou a děti zavřely oči. Příchod do zatemněné místnosti, kde čekala spirála se světýlkem, byla překvapením.

Během pokládání hvězdiček na spirálu, začaly děti spontánně zpívat písničku, kterou jsme se naučily. Bylo to dojemné až slavnostní.

Závěr

Motivace má své kouzlo a díky ní děti umí pracovat v tichosti a klidu. Vyjádřit své pocity a myšlenky bylo díky zvolené atmosféře i klidnému tématu pro děti přirozené. Děti dokázaly vydržet čekat, odsunuly potřebu se vyjádřit jako první, pochopily význam celé činnosti a pozorně dokázaly poslouchat a sledovat své kamarády. Vnímaly výjimečnost této chvíle a určité napětí.

Další možnosti využití písně k estetickému rozvoji

Spirála

Spirálu můžeme využít jako námět na besídku s rodiči. Spirála je nejvíce známá ve Waldorfské pedagogice, odkud jsem si nápad převzala. Na besídku bychom využili větvičky jehličnanu, svíčky v lucernách a anděla, který by nás provázel.

Výtvarná činnost - Hvězdičky

Pomůcky: ostrá tužka nebo pletací jehlice, tmavý papír, silný froté ručník, baterka.

Motivace: Na naší cestě ke světlu nám svítily hvězdičky. Zkusíme si vyčarovat naši vlastní noční oblohu.

Postup: papír položíme podložený ručníkem na stůl. Pak dětem ukážeme, jak do něj může dělat dírky, každá dírka bude představovat jednu hvězdičku na noční obloze. Vysvětlíme dětem, že hvězdičky a měsíc zatím spí. Když dokončíme dílko, osvětlíme papír zezadu baterkou. Hvězdičky se probudily a rozzářily.

2.4.5 Píseň „Píšu ti, andílku“

Jelikož je píseň pro děti předškolního věku náročnější z hlediska intonačního rozsahu, využili jsme pouze refrén této písně, kde se děti přirozeně připojili ke zpěvu.

Motivace a průběh

K písni děti navedeme pomocnými otázkami: *„Nastal čas, kdy po světě chodí vzácný pán s velkou holí a dárky, kdo je to? A s kým ještě chodí? Kdo mu pomáhá? Anděl. Proč anděl chodí se svatým mužem? Já vám zazpívám přání andílkovi a v té písničce se dozvíme, co pro nás dělá, poslouvejte.“*

Zahrajeme a zapíváme dětem píseň.

Diskuze

Reakce na píseň:

Co pro nás andílek dělá?

A co můžeme dělat my, aby nám na světě bylo hezky?

Co pro vás znamená anděl?

A můžu i já být pro někoho andělem? Co to znamená být pro někoho druhého andělem?

Doprovodné činnosti

Jaký je anděl?

1. Pohybové hry

Zkusme si ukázat, jaký anděl je, jak chodí.

- hrajeme melodii písně a děti chodí po třídě, tak jak si myslí, že chodí anděl
- Pokusíme se předvést, jak anděl slétá na zem z nebe.
- opět hrajeme melodii písně a děti pomalu ze špiček „slétávají“ na zem, pohyb je jemný a pomalý
- melodii hrajeme s postupným ztišením, abychom navodili klidnou atmosféru a aby se děti učily vnímat ukončení hudebního úryvku

2. Výtvarná činnost

(pomůcky: měkký modrý papír, bílý a žlutý pastel)

- Pomocí pastelů a vlastní představivosti namalujeme anděla, bílé tělo, křídla a žlutou svatozář. Pastelem namalujeme obrys a poté prstem rozetřeme.

Andělská masáž

Děti utvoří dvě řady naproti sobě. Společně si řekneme znovu jaký anděl je, že je něžný, jemný, pohladí nás nebo obejmě. Jedno z dětí zavře oči (můžeme ho vést za ruku a projít tuto vytvořenou cestičku s ním) a projde vytvořenou cestičku až na konec, kde ho jedno z dětí nebo paní učitelka obejmě, poté se zařadí. Když dítě prochází cestičkou, ostatní děti se promění v anděly a procházejícího pohladí.

U této hry se mlčí a jelikož je velmi kontaktní, může to pro některé děti být nepříjemné, proto nikoho nenutíme. Musíme mít také na paměti a dětem to též sdělit, že tato hra funguje pouze v té chvíli, pokud na procházejícího myslíme v dobrém a provázíme ho pěknými, dobrými myšlenkami.

Výstupy:

- děti dokáží vyslovit svůj názor, nápad, nebojí se otevřeně komunikovat a spolupracovat s ostatními;
- děti pochopí text a význam slyšené písně;
- děti se dokáží vcítit do druhé osoby;
- děti si postupně začínají upevňovat a zdokonalovat ladné pohyby;
- děti reagují jemným pohybem na změnu melodie;
- děti vyjádří něžným gestem sympatie a pochopení k druhému;
- děti využívají své představivosti a estetické citění ve výtvarné činnosti.

Výsledek realizace

Předvánoční „šílenství“ a neuvěřitelná dychtivost po dárkách se projevuje bohužel už i v mateřské škole. Mým cílem bylo najít rovnováhu, klid a pokoj v této třídě a probudit ho i v dětech. Tato píseň mi v mém snažení velmi pomohla. Melodie písně děti uklidnila. Rovněž její text na ně příjemně zapůsobil. Těžké pro děti bylo zamyšlení nad otázkou, jestli i já mohu být pro někoho andělem. „*Může to být třeba to, když pohladím maminku*“, „*nebo když mamince řeknu, že jí mám ráda*“, „*je to, když mamce doma pomůžu*“.

Pohybové hry s ladným pohybem jsou pro děti z této třídy naprostou přirozeností. V improvizaci dokázaly reagovat na melodii, na zpomalování a ztišení.

Výtvarná činnost zaujala pouze některé. Pro děti bylo těžké rozmazat linie jejich kresby. Moc se jim do tohoto kroku nechtělo, avšak po zhlédnutí výsledku už změnily názor.

Andělská masáž; je také velmi silný zážitek, a ne každému je tato činnost příjemná. Tyto děti dokázaly projevit sympatie i někomu, s kým se příliš nekamarádí. A to mě překvapilo a potěšilo nejvíce. Význam činnosti pochopily všichni, proto byla zábavná, jemná a velmi přínosná. Díky této aktivitě jsem mohla podpořit vztahy mezi dětmi.

Závěr

Hudebně pohybové improvizace děti ovládají s nadšením a precizností. Díky dobré motivaci dokáží vyjádřit sympatie k druhému bez ohledu na vztahy panující během běžných dní. Obtížná výtvarná technika, která nutí děti „rozmazat“ jejich obraz byla problémem. Ale díky názorné ukázce pedagoga byla tato záležitost překonána. Všechny očekávané výstupy děti zvládají.

Další možnosti využití písňe k estetickému rozvoji

Výtvarná činnost - Andělské přání

Pomůcky: tvrdý modrý papír, bílé barvy (tempery, barvy na tělo), tělový barevný papír, fixy, lepidlo, nitě nebo provázek

Postup: - tvrdý papír přehneme napůl, na vrchní stranu obtiskneme nabarvenou dlaň (na šířku)

- z tělového barevného papíru vystřihneme kolečko, na to namalujeme zavřená očka a ústa (pouze obloučky)
- kolečko přilepíme nad obtisk dlaně, hned nad náš vzniklý obličej dolepíme provázek nebo svazeček nití, jako vlasy
- následně z barevných a třpytivých fixů doděláme svatozář a máme letícího andílka
- dovnitř přeloženého papíru namalují děti svá přání (reakce na písničku)

Přáníčka dáme k oknu, aby andílek, co poletí kolem si mohl naše přání prohlédnout, a tak nám ho splnil.

2.4.6 Píseň „Vánoční zvoneček“

Motivace a průpravná cvičení

Vhodnou motivací navodíme předvánoční atmosféru, začneme s rozezpíváním a poté se samotnou písní. „*Blíží se Vánoce a já jsem cestou viděla vánoční vlak, jak veze spoustu dárků, stromečků a zkusíme si, jak ten vlak zněl:*

Artikulační cvičení

- jede vánoční expres – děti se nadechnou a s výdechem provádí š, š, š...

Dechová cvičení

- zahříváme ruce, sfoukneme svíčky (*prudký dech s nataženými pažemi a prsty*), zkusíme i zadržení dechu, pomalý dech a výdech, aby se plamínek jen málo chvěl

Rytmické cvičení

- ozvěna – učitelka vytleská jednoduchý rytmus a děti ho zopakují (přidáváme hru na tělo)

Rozezpívání

- *jako zvoneček cink-cink nebo velký zvon ding-dong*, na melodii písně

Následně pokračujeme s motivací. Do košíků přikrytého šátkem dáme zvoneček. „*Ten vánoční vlak, přivezl ještě něco zajímavého. Já jsem to pro vás schovala a zkusíme tu záhadu poznat po hmatu. Jakmile věc v košíku pohladíme je to naše tajemství, které nikomu neřekneme.*“ Děti poznávají po hmatu zvoneček v košíku, ale nesmí promluvit.

Až všechny se záhadným košíkem obejdeme, zacinkáme. A o zvonečku dětem zahrajeme a zazpíváme písničku. Následně se děti připojí.

Píseň opakujeme s pohybem s jednoduchou choreografií. Chytíme se za ruce a uděláme kruh, můžeme v kruhu chodit, zvedat ruce, přibližovat se a oddalovat.

Doprovodné činnosti

Zdobení stromečku

Pomůcky: kruhová černá látka, větev, zlaté hvězdy z papíru

Motivace: písnička – zdobíme stromeček

Dětem dáme jednu nebo několik větvíček jehličnanu a k dispozici zlaté hvězdičky, možné je použít i kamínky nebo knoflíky. K doprovodu budeme zpívat nebo

hrát písničku, děti se mohou přidat a společnou práci a nápaditostí ozdobí větvíčku jako vánoční stromeček.

Zvoneček

Pomůcky: zvoneček

Děti si zavřou oči a budou sedět na zemi. Paní učitelka si vezme zvoneček a zacinká. Úkolem dětí je ukázat směr odkud se zvonění rozléhá. Další variantou může být, že děti po slepu za zvukem pomalu a opatrně půjdou.

Výstupy:

- děti pracují se svým dechem – zvládají prudký i pomalý výdech, zadržení dechu;
- děti zopakují jednoduchý rytmus dle předlohy;
- děti poznávají smysly předměty;
- děti ovládají své emoce, dychtivost sdělovat své myšlenky;
- děti dokáží vyslovit svůj názor, nápad, nebojí se otevřeně komunikovat a spolupracovat s ostatními;
- děti se připojují ke zpěvu, zpívají přirozeně;
- děti ovládají pohyb do rytmu zpívané písně;
- děti vzájemně spolupracují při výtvarné činnosti;
- děti esteticky pracují s doplňky, přírodními materiály a dotvářejí výtvarné obrazy;
- děti reagují zvuk, rozeznají směr odkud zvuk vychází.

Výsledek realizace

Počáteční motivace a následná průpravná cvičení probíhala v klidu a hezky. Děti v této třídě baví artikulační, dechová, intonační a rytmická cvičení. Poznávání zvonečku podle hmatu už některým dělalo problém. Vydržet a neprozradit tajemství, dokázalo jenom pár dětí. Přesto po stálém opakování počáteční motivace (že prozrazené tajemství už není žádným tajemstvím) jsme to celkem zvládli a mohli si tak užít závěrečné odhalení zvonečku.

Zpěv písničky s jednoduchou choreografií děti zvládly výborně. Bylo vidět nadšení a vyvstal i nápad, předvést náš taneček dalším paním učitelkám.

Zdobení stromečku nebo spíše větvíček děti doprovázely zpěvem písničky. Vzájemně spolupracovaly a dokázaly sjednotit nápady do jednoho celku.

Následující hra odkud zvoní zvoneček, nebyl problém a děti tuto hru mají rády. Hru jsme následně využívali často i během dopoledního cvičení.

Závěr

Důsledná motivace je pro tajemnou činnost poznávat po hmatu neznámý předmět zásadní. Dle vedení pedagoga děti dokázaly vyčkat se svou dychtivostí sdělit své nápady a myšlenky. Práce s různými druhy materiálů nebyla problémem. Stejně tak vzájemná komunikace a práce na společné výtvarné činnosti.

Další možnosti využití písně k estetickému rozvoji

K doprovodu písně bychom mohli využít zvonkohru pro její zvonivý zvuk.

Hra na poznání zvonečku

Postup: pokud máte k dispozici zvonky, jehož zvuk je vždy jiný, můžete si s dětmi zahrát hru, který zvoneček hraje – malý, velký, jestli jeho tón je vyšší nebo nižší, nebo co nám zvuk připomíná (zvířátko, pocit...).

2.4.7 Píseň „Rampouch“

Motivace

Pomůcky: skleničky, lžičky, dřívka

Začneme s cinkáním na skleničku, můžeme tuto činnost využít ke svolání děti na koberec. Následně navodíme otázku: *Co vám tento zvuk připomíná?* Pokud děti budou delší dobu hledat odpověď, pomůžeme jim další slovní „kresbou“: *Zavřete si oči a jen poslouchajte tento zvuk, je to lepší? Představte si, že je všude sníh a mráz. Jdete přírodou, narazili jste na zasněženou chaloupku. Mrzne až praští. Na okapech chaloupky se cosi třpytí a cinká. Copak to může být?*

Až děti přivedeme na rampouch, několikrát si společně zkusíme zahrát na skleničky. Děti mohou vymyslet čím na skleničku hrát (nehtem, lžičkou, dřívkem...). Vyzkoušíme si, jak držet lžičku a skleničku, aby nám to co nejlépe cinkalo.

Průpravná cvičení

Využijeme skleničky, dřívka a celé tělo k rytmickému cvičení na ozvěnu–učitelka vytleská jednoduchý rytmus a děti ho zopakují (přidáváme hru na tělo), cinkáme na skleničky.

Dechové cvičení

- motivujeme, zahříváme ruce (jemný dech), zadržíme dech a jemně pomalu vydechujeme (rozpouštíme rampouch v rukách).

Artikulační cvičení a následné rozezpívání

- využijeme motivaci rampouchu-*cink-cink* na melodii písničky.

Poté písničku zazpíváme a přidáme k ní hru na skleničky. Vždy do mezery cinkneme. Nejdříve si s dětmi nacvičíme, kdy budeme cinkat společně, poté už s doprovodem klavíru.

Doprovodné činnosti

Přišel mrazík

- reakce na zvuk

Děti se volně pohybují po třídě, jako kapičky vody (zkusí ztvárnit ladnými pohyby svoji představu). Náhle zacinkáme na skleničku, nebo triangel a děti se promění v rampouch.

Poté zasvítlí slunce a z rampouchů se stanou kapky, které se opět pohybují po třídě.

Opakujeme, na konci hry, kdy začne svítit slunce se rampouchy začnou rozpouštět. Děti vše ztvární ladným pohybem, najednou se z nich stanou louže, které leží na zemi a odpočívají. Abychom se uvolnili roztáhneme ruce, nohy a zabereme co největší prostor. „Scvrkáváme“ se postupně, pomalu do malé kaluže na daný signál.

Výstupy:

- děti pracují se svým dechem – zvládají jemný pomalý výdech;
- děti zopakují jednoduchý rytmus dle předlohy;
- děti dokáží vyslovit svůj názor, nápad, nebojí se otevřeně komunikovat a spolupracovat s ostatními;
- děti se připojují ke zpěvu, zpívají přirozeně;
- děti zkoordinují zpěv a rytmus, tleskají, cinkají do rytmu, cítí rytmus;
- děti si postupně začínají upevňovat a zdokonalovat ladné pohyby;
- děti reagují na zvukový signál změnou pohybu.

Výsledek realizace

Začátek tohoto programu zahájíme představou, co nám cinkání připomíná. Musela jsem děti lépe uvést do tématu, až poté děti přišly na rampouch. Cinkání na skleničky různými předměty, nehtem a následně lžičkou bylo pro nás všechny

zajímavé. Děti samy přišly na to, že držet skleničku pevně znamená tišší a tlumený zvuk.

Rytmická cvičení některým dětem dělala problém, ale měly snahu s námi dále pracovat a toho jsem si velmi vážila.

Zpěv a cinkání na skleničku bylo velmi těžké. Děti to ale zvládly, opět pro mě perfektně. Děti přirozeně začaly tleskat a pomáhat tak těm, kterým to příliš nešlo.

Pohybová hra s reakcí na zvuk byla opět velkým potěšením pro všechny děti.

Závěr

Díky slovnímu vedení a motivaci pedagoga byla představa pro děti přijatelnější. Děti zvládají zopakovat jednoduché rytmy a využít získané rytmické citění v doprovodu písně. Podstatná je motivace pedagoga a přirozené vedení.

Další možnosti využití písně k estetickému rozvoji

Vodní xylofon

Pomůcky: několik skleněných lahví nebo skleniček, lžička

Motivace: *každý rampouch je jinak dlouhý a jinak cinká, stejně tak různě naplněné láhve/skleničky mohou znít každá jinak. Pojdme si to zkusit.*

Postup: Každou láhev naplníme odlišně vysokým sloupcem vody. Doléváním vody získáme stupnici. Ťukneme lžičkou do láhve a ukážeme dětem, jak vzniká tón. Podle obsahu vody v láhvi se bude měnit i výška tónu. Zahrajeme na láhve různé tóny, uspořádáme je od nejhlubšího po nejvyšší. Čím více bude v láhvi vody, tím nižší tón získáme. Můžeme si s dětmi zkusit na „vodní xylofon“ zahrát jednoduché melodie lidových písní. Také necháme dětem volný prostor, aby improvizovaly a vytvořily vlastní melodii a nebo písničku.

Cinky linky

Pomůcky: skleničky, lžičky

Motivace: básnička

„Dům s veselou náladou ráno běhá zahradou,

na stole má čtyři sklínky, cinkají si cinkylinky.“ (Černík, 1990, s. 43)

Možné využití: Říkadlo můžeme využít ke svolávání dětí, či jako počáteční motivaci. Děti mohou hádat s jakým předmětem budeme pracovat.

2.4.8 Píseň „Bílá víla“

Motivace a průběh

Ve třídě vytvoříme klidnou atmosféru, zhasneme. Děti si mohou lehnout a sednout. Jelikož venku v posledních letech příliš sněhové nadílky nevidíme, můžeme využít projekci. Připravíme video ukázkou např. procházku zimní krajinou, toto video je v dobré kvalitě z české zasněžené přírody. Do pozadí začneme hrát píseň velmi potichu, po chvíli přidáme zpěv.

Diskuze

Líbila se vám písnička?

O kom byla?

Kam ta víla cestovala a proč?

Kde mohlo to místo, které hledala být?

Copak znamená ta sukýnka bílá, která studeně zebe?

Co může být ještě bílého? Bílá...

Doprovodné činnosti

Vílí tanec a sněhová nadílka

Děti zkusí vymyslet, jak asi vypadala víla, která vytřepávala svoji sukýnku. A jak vypadá rozhazování sněhu, který padá z nebe.

Děvčata si mohou stoupnout do kruhu a natřepávat své sukýnky. Chlapci mohou být sněhové vločky, které slétávají na zem, či pomocníci, kteří rozhazují sních do kraje.

Úkolem je nalézt jemnost pohybu víly, reagovat na melodii písně. Dětské aktivity doprovázíme hrou na klavír a zpěvem, děti se mohou přidat.

Můžeme hrát nejdříve pomalu, poté rychle, vesele, či smutně a pozorovat změnu pohybu u dětí.

Lednové vlasy

Pomůcky: barevné kamínky, přírodniny, modré a bílé papíry, umělé květy, bavlna, tmavá látka (černá)

Motivace: písnička – Bílá víla

- *Jak víla mohla ozdobit i nás?*
- Nechala nám tu dárek – postupně odkrývat, co nám víla vyčarovala

Děti si udělají dvojice nebo trojice. Jedno z dětí si lehne na zem, na rozprostřenou látku. Ležícímu dítěti rozprostřeme vlasy tak, aby ostatní ze skupiny, mohli vlasy ozdobit, barevnými kamínky, barevnými papíry, umělými květinami atd. Jako doprovod hrajeme a zpíváme píseň.

Výstupy:

- děti dokáží vyslovit svůj názor, nápad, nebojí se otevřeně komunikovat a spolupracovat s ostatními;
- děti využívají svoji představivost a vyjadřují ji pohybem;
- děti si postupně začínají upevňovat a zdokonalovat ladné pohyby;
- děti vzájemně spolupracují při výtvarné činnosti;
- děti esteticky pracují s doplňky, přírodními materiály a dotvářejí výtvarné obrazy.

Výsledek realizace

Improvizovaná procházka zimní krajinou děti zaujala a pomohla nám k naší představě. Dětem se písnička líbila nejspíš melodií: „*má zajímavý zvuk*“. Děti pozorně naslouchaly, proto věděly, o čem a o kom písnička je. Představivost dětí se mi též líbila, „*kde mohlo být místo, které víla hledala, aby mohla zatřepat svojí sukýnkou?*“: „*na vysoké hoře*“, „*na nějaké louce*“, „*na Sněžce*“.

Doplňování, co může být bílé: „*bílý sníh*“, „*bílé mléko*“, „*bílá zed*“ nebo „*bílý mráz*“.

Pohybová hra se zpěvem se líbila hlavně dívkám, které mohly ukázat své sukýnky. Chlapce bavilo běhat po třídě a rozhazovat sníh. Zpěv dětí byl přirozený a písnička je bavila, i přesto že má těžší melodii.

Jak by víla mohla ozdobit i nás, byla činnost spíše pro dívky. Chlapci si místo toho šli kreslit a trénovat činnosti potřebné pro vstup do školy.

Závěr

Zajímavá melodie a pedagogické vedení pomohlo k tomu, aby se tato píseň stala oblíbenou. Děti na základě slyšené písně dokázaly vyjádřit své představy a nápady. Pohybové aktivity byly rozděleny tak, aby se každé z dětí mohlo zapojit. Při výtvarné činnosti se děti projevily nejen ve výtvarném umění, ale také ve schopnosti spolupracovat a vzájemně komunikovat. Je dobré respektovat, když

některé děti nemají do nachystané aktivity chuť a mít připravenou nabídku jiné činnosti, která nebude rušit práci druhé skupiny.

Další možnosti využití písňe k estetickému rozvoji

Výtvarná činnost – Náhrdelník paní Zimy

Pomůcky: menší kousky barevného papíru nebo obrázků z časopisu (barvy nejlépe bílé a odstíny modré, třpytivé), velký papír, lepidlo

Motivace: *Paní Zimě se na zemi roztrhl náhrdelník. Zkusíme jí vyrobit nový.*

Postup: Namalujeme na velký papír kruh. Kruh představuje nit, na kterou budou děti „navlékat korálky“ (nalepovat kousky zmačkaného papíru). Necháme děti samostatně tvořit, tj. vytrhávat, mačkat, nalepovat.

2.5 Závěrečná evaluace

Výsledky realizace programu u jednotlivých písni byly analyzovány z hlediska evaluačních otázek a daných kritérií (s. 28 – 29). Ukázka analýzy je v příloze č. 2. Výsledky těchto analýz byly zkompletovány a tím bylo ověřeno, jak program přispěl k estetickému rozvoji a jak na něj děti reagovaly (příloha č. 3).

2.5.1 Reakce dětí na činnosti programu

Zajímavé a nevšední činnosti umožnily dětem bezprostředně vyjádřit své emoce, pocity a myšlenky. Při činnostech bylo vyjadřování dětí podporováno, ovšem negativní projevy dětí byly nepřípustné. Okamžitě bylo vysvětlené nevhodné chování a společnými silami napraveno. Jednalo se především o nevhodně zvolenou motivaci, kdy například byli chlapci fascinováni zvukem tak moc, že při jeho vytváření vyvinuli velkou sílu. Proto se stal zvuk až nesnesitelným. Jako náprava bylo zvoleno měření síly, kdy ruka nahoře znamenala velkou sílu, ruka dole zase sílu menší. Při poslechu příběhu či písni bývali především chlapci netrpěliví, proto bylo potřeba je lépe zaujmout, vzájemně komunikovat či úplně změnit činnost. Velkým problémem bylo udržet tajemství při hmatovém poznávání zvonečku, kdy děti měly pouze po hmatu tento tajemný předmět ukrytý pod šátkem poznat, a to velké tajemství neprozradit. Děti samozřejmě chtěly všem říct, že poznaly zahalený předmět, nebo ho dokonce chtěly všem ukázat. Proto jsme si museli společně vysvětlit to kouzlo tajemství a opravdu se snažit jej dodržet.

Díky chování vedoucího pedagoga (autorky bakalářské práce) byly reakce dětí pozitivní. Vedoucí pedagog vytvořil vlídné a přijímající prostředí a umožnil tak dětem volně se projevovat. Děti vyjadřovaly radost při zpěvu, výtvarných činnostech a hudebně pohybových improvizacích. Radost z písni byla zřetelná i při ranních volných hrách, kdy děti přirozeně zařazovaly zpěv písni do jiných herních aktivit.

Nejenom radost byla zřetelná, ale též lítost a smutek se projevil při poslechu nebo zpěvu písni, která je obsahovala (*Zima přichází, Ej, padá, padá*). Tyto emoce byly viditelné i u poslechu příběhu a následné dramatizace slyšeného příběhu (*Už Martin na bílém koni*). Dokazovaly, že děti příběh a písni plně prožívají. Vyjádření smutku

si děti vyzkoušely pomocí rytmických cvičení či hudebně pohybových improvizací a hrou na tělo.

Díky vhodné a lákavé motivaci se děti na činnosti těšily a pracovaly se zaujetím a nadšením. Toto nadšení bylo zřejmé především u činnosti, kdy děti vytvářely například zvuk šustivého listí na koberci, radost z pohybu a tím vytvořeného zvuku se nedala zastavit. S velkou chutí se děti dále těšily na andělskou masáž. Velmi se jim líbilo procházet uličkou plnou pohladení a objetí, ale také, že mohou ony samy druhého pohladit a ukázat tak své kamarádství. Oblíbenou hrou se stala činnost odkud vychází zvuk. Děti dokonce tuto hru následně vyžadovaly, proto byla zařazována i během dne, především při ranním cvičení. Velkým překvapením byla pro děti hra na skleničky a vytváření cinkavého zvuku. Stále jsme činnost opakovali spolu se zpěvem písničky *Rampouch*. Především pro děvčata se stalo lákadlem zdobit vlasy zimními předměty a dekoracemi a tím vytvářet nevšední obrazy. Hlavním důkazem, že děti práce s písničkami bavila, byl bezprostřední zpěv písní během volné hry, před svačinkou a při volných chvílích.

Shrňme-li reakce dětí na činnosti, vidíme, že děti byly programem zaujaté a na řízenou činnost se převážně těšily. Možné problémy nastaly pouze u některých částí programu, které nebyly příliš přitažlivé či akční. Autorce pomáhala její samotná vnitřní motivace, ale také využití daných písní jako motivačního prostředku. Samotná motivace byla v písních obsažena a autorka ji plně využila. Tím došlo k rychlému propojení dětí s písní a přirozená návaznost na další činnosti s ní spojené.

2.5.2 Přínosy programu k estetickému rozvoji

Z výsledků realizace a daných výstupů vidíme jejich naplnění či pominutí. Hodnotíme-li **rozvoj fantazie a tvořivosti v oblasti verbální, výtvarné a hudební**, můžeme říci, že díky programu si děti v této třídě rozvíjely jemné pohybové vyjadřování hudební představy a hudebně pohybové improvizace. Kultivovaný projev propojen s hudbou nebyl pro děti žádným problémem. Díky netradičnímu hudebnímu nástroji si děti osvojily instrumentální doprovod písně zajímavou formou. Při kresbě a práci s přírodninami děti využívaly vlastní fantazii a též dokázaly spolupracovat a domlouvat se na společné činnosti. Byla využita i práce s barevnou křídou, kdy děti

měly dle své vlastní představy ztvárnit postavu anděla. Tento obraz měl být následně rozmazán, aby vznikla tajemná představa této postavy. Až po ukázce autorky děti tento postup též učinily, ale byl to pro ně velký problém „zničit“ vlastní tvorbu.

Rozvoj estetického vnímání a hodnocení: Program byl převážně propojen s hudebním vnímáním. Činnosti rozvinuly u dětí sluchové rozlišování různých zvuků a charakteru hudby či její nálady. Děti byly především vedeny k soustředěné pozornosti na hudební podněty, ale i na výtvarné a literární.

Díky diskuzím a „filosofování“ si děti osvojovaly a rozšiřovaly tak slovní zásobu o nové významy, neznámá slova a slovní spojení, též slova týkající se lidových tradic a svátků. Otevřel se prostor pro vyjádření vlastních myšlenek, pocitů a nápadů. Děti se naučily mezi sebou komunikovat, říct vlastní názor a naslouchat, vyslechnout druhého kamaráda (**hodnotová orientace, mravní chování**). Díky slyšeným příběhům se děti učily porozumět textu, a to i u zpěvu písně (**estetické vnímání**) a dále se mohly samostatně vyjádřit k mravním otázkám (**hodnotová orientace, mravní chování**). Rozlišovat, co je dobré chování, a které chování je nesprávné. Toto chování mohly děti projevit i v dramatickém ztvárnění příběhu či textu písně.

Avšak ne vždy byly plněny všechny cíle estetického rozvoje v každém dni. Každá píseň a její doprovodné činnosti byly zaměřeny pouze na část z nich a týkala se některých ze stanovených kritérií.

Pokud se týká **estetického hodnocení**, bylo spíše využíváno směrem k samotným písním. Děti všechny písně v programu ohodnotily jako hezké nebo zajímavé. Kolektivní hodnocení probíhalo po společné výtvarné činnosti, kdy děti zdobily například vánoční větvíčky.

Seznámení s uměním: Děti poznaly v rámci programu osm písní z toho čtyři autorské a čtyři lidové. Velmi často se setkaly s hrou na klavír. Seznámily se i s klasickou hudbou poslechem houslového koncertu Čtvero ročních dob – Zima od Antonia Vivaldiho. Z literatury děti reagovaly na slyšený lidový příběh o svatém Martinovi. Jemně jsme se dotkli pojmu skladatel – ten kdo nám složil písně, které jsme zpívali. Jak se nejspíš cítil, když skládal píseň Ej, padá, padá?

Doporučení pro práci s programem

Tento program byl tvořen během měsíců října až ledna, obsahuje i vánoční svátky. Je možné jej tedy během tohoto období využít, či z něj použít pouze některé písně. Píseň a její doprovodné činnosti můžeme využít na celý týden. Nemusíme tedy vše stihnout za pouhý jeden den. Činnosti se dají doplňovat vlastními nápady či rituály, které máme ve své třídě. Avšak bylo by dobré zachovat jednotnou formu programu, vytvářet klidnou atmosféru a povzbuzovat děti k vlastním nápadům.

Uvědomme si, že ve třídách máme i chlapce, které bychom měli vést více k mužství. Vzor muže se vytrácí, dejme jim tedy úkol přímo pro muže. Propojme činnosti s mužskou silou a zároveň jemností. Chlapci mohou být pomocníci, zimní králové, nebo můžeme zabrousit do reálného života a vytvořit cestáře, kteří odklízejí sněh a solí cesty, abychom se nezranili na ledu apod.

Práce je zaměřena na jemnost a klid, a proto nezapomínejme na živé a energické děti, které potřebují svoji impulzivnost ukázat okolí. Využijme jejich nápadů a aktivity, podpořme vzor mužství a naučme děti respektovat všechny akcepty lidství.

Vzhledem k tomu, že v rámci seznamování dětí s uměním byl program zaměřen zejména na hudbu, bylo by vhodné doplnit jej výtvarnými díly, např. Ota Janečka u písně Bude zima, bude mráz (Zima přichází), dále zhlédnout obrazy Václavy Macků s názvem Svět andělů k písni Píšu ti andílku. Prostor je i pro poslech dalších hudebních skladeb, např. Snění od Roberta Schumanna k písni Adventní světýlko. Z literatury můžeme využít knihu Františka Nepila Zobáček mi namalujte červeně s jemnými ilustracemi Ota Janečka. Tuto knihu můžeme využít k písni Bude zima, bude mráz.

ZÁVĚR

Hudba nás provází každým dnem. V autě posloucháme rádio, v obchodech nám k nákupu zní melodie největších hitů, na ulicích hrají umělci své oblíbené písně a když jedeme domů z práce v MHD, pan řidič opět nechává hrát své milé české dechovky. Hudbu posloucháme, vnímáme, sice ji nevidíme, ale cítíme. Ale je za ní ještě něco víc? Může hudba nebo i jednoduchá dětská píseň ovlivnit a povznést? Může mít dětská píseň estetický zážitek?

„Správně vidíme jen srdcem, co je důležité, je očím neviditelné.“ (Saint - Exupéry, 2018, s. 50)

V teoretické části práce jsem se zaměřila především na definice pojmů a tím pochopení estetiky a estetické výchovy v souvislosti s hudbou a lidovou písní v mateřské škole. Zde bylo poukázáno na vliv hudby a estetické výchovy v předškolním věku. Bylo ověřeno, že hudební činnosti přispívají ke kultivaci osobnosti, utváření sebedůvěry dítěte a jeho zdravého sebezpůsobování.

V praktické části byl ukázán program, který byl zaměřen na estetický rozvoj dítěte za pomoci písně a její využití. Mým cílem bylo vytvořit takový program, který by za pomoci písně rozvíjel u dětí předškolního věku estetické citění. Tento program byl složen z mnoha činností a může tak pomoci učitelkám v mateřských školách při rozvoji estetického citění a jeho ověření.

Mou prací jsem chtěla upozornit na nezastupitelnou roli estetické výchovy u dětí předškolního věku. Dále měla má práce ukázat, že krásu můžeme vnímat i v každodenních činnostech a poznávat ji i v jednoduchých hrách a vlastních projevech.

Potvrdila jsem si, že díky vhodnému vedení můžeme u dětí vypořádat jemné estetické citění. Pokud dětem necháme dostatečný prostor pro vyjádření, můžeme u nich podněcovat nejenom výtvarné, hudební či pohybové citění, ale též morální a mravní. Díky písni jsem mohla vypořádat, jak na děti působí melodie, rytmus, text a mnohé další aspekty písně. A mohu říci, že hudbu vnímáme nejen my, ale i děti opravdu především srdcem.

Jsem si jistá, že mnohé učitelky v mateřských školách ovládají výtvarné a hudební metody. Dle vlastní zkušenosti vím, jak je nesmírně důležitý vztah. Pokud má učitelka osobní vztah ke kultuře, divadlu, literatuře, hudbě, umění a k dětem,

budou mít i samy děti v tomto směru hlubší zájem. Podstatná je dle mého názoru cílevědomá a hlavně citlivá práce v této oblasti estetické výchovy.

Byla bych vděčná, kdyby se dětem více předkládalo citlivé, rozumné a slušné chování. Těmito vlastnostmi můžeme přispívat k rozvoji osobnosti dítěte.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- BERDYCHOVÁ, Jana. Estetika ve výchově dítěte. *Informatorium*. 2005, 12(1), s. 8. ISSN 1210-7506.
- BRÜCKNEROVÁ, Karla. *Skici ze současné estetické výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5616-9.
- ČERNÍK, Michal. *První říkadla*. Praha: Albatros, 1990. ISBN 13-709-90.
- ECO, Umberto. *Dějiny krásy*. Praha: Argo, 2005. ISBN 80-7203-677-7.
- FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Vyd. 2. Přeložil Petr BAKALÁŘ. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-815-9.
- FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2009. ISBN 80-246-0965-7.
- GILBERTOVÁ, Katharine Everett. *Dějiny estetiky*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965. ISBN 01-056-65-09-1
- GRIGOVÁ, Věra. *Všeobecná hudební nauka*. [1. vyd.]. Olomouc: Alda, 1998. ISBN 80-85600-46-3.
- HENCKMANN, Wolfhart a Konrad LOTTER. *Estetický slovník*. Praha: Svoboda, 1995. Členská knihnice (Svoboda). ISBN 80-205-0478-8.
- JEDLIČKA, Richard, Jaroslav KOŤA a Jan SLAVÍK. *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Praha: Grada, 2018. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0586-1.
- JŮVA, Vladimír. *Estetická výchova, vývoj – pojetí – perspektivy*. Piado, 1995. ISBN 80-85931-12-5
- KODEJŠKA, Miloš. *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze-Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-080-3.
- KOMENSKÝ, Jan Ámos. *Informatorium školy mateřské*: upravil dr. F.R.Tichý. 2. upravené vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- LIŠKOVÁ, Marie. *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. 2. vydání. Praha: Raabe, 2006. ISBN 978-80-87553-65-7.
- MARTINEC, Václav. *Mluvená mateřština: jak se stát řečníkem během 15 lekcí: srozumitelná řeč jako životní styl*. V Brně: Edika, 2018. ISBN 978-80-266-1286-5.

- MIŠURCOVÁ, Věra. *O estetické výchově nejmenších*. 3. dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. Odborná literatura pro učitele.
- MIŠURCOVÁ, Věra a Marie SEVEROVÁ. *Děti, hry a umění*. Praha: ISV, 1997. Psychologie (ISV). ISBN 80-85866-18-8.
- MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2018. ISBN 80-87000-00-5.
- NÁDVORNÍKOVÁ, Hana. *Rozvíjíme vnímání a tvořivost dětí: dítě a jeho psychika-poznávací schopnosti a funkce*. Praha: Raabe, 2014. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-163-2.
- PFEFFER, Simone. *Rozvíjíme emoce dětí: praktická příručka pro mateřské školy*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-764-7.
- POLEDŇÁK, Ivan. *Hudba jako problém estetiky*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1215-1.
- POWELL, John. *Jak funguje hudba: průvodce posluchače vědou a psychologii krásných zvuků*. Praha: Dokořán, 2012. Aliter (Dokořán). ISBN 978-80-7363-400-1.
- PLATÓN. *Hippias Větší; Hippias Menší; Lón; Menexenos*. 4., opr. vyd. Přeložil František NOVOTNÝ. Praha: OIKOYMENH, 2010. ISBN 978-80-7298-454-1.
- PTÁČKOVÁ, Brigita. *Estetika na dlani*. Olomouc: Rubico, 2002. ISBN 80-85839-79-2
- READ, Herbert Edward a Jan CAHA. *Výchova uměním*. Praha: Odeon, 1967. ISBN (váz.): 540.0
- SAINT-EXUPÉRY, Antoine de. *Malý princ*. 19. vydání v Albatrosu, 2. vydání v této podobě. Přeložila Zdeňka STAVINHOVÁ. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05034-8.
- SCHILLER, Friedrich. *Estetická výchova*. Olomouc: Votobia, 1995. ISBN 80-85885-67-0.
- SEDLÁK, František a Hana VÁŇOVÁ. *Hudební psychologie pro učitele*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2060-2.
- SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Jan SLAVÍK a Sylva ELIÁŠOVÁ. *Dívej se, tvoř a povídej!: artefietika pro předškoláky a mladší školáky*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0876-1.
- SPOUSTA, Vladimír. *Krásy, umění a výchova*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1196-3.

- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk a Alena TICHÁ. *Lidové písničky a hry s nimi*. Vydání páté. Praha: Portál, 2016. Nápady-hry-tvořivost. ISBN 978-80-262-1070-2.
- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-928-6.
- ŠINDELÁŘ, Dušan. *Tvořivá estetika*. Praha: Melantrich, 1982. ISBN 32-036-82.
- TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-916-X.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
- ZUSKA, Vlastimil. *Estetika: úvod do současnosti tradiční disciplíny*. Praha: Triton, 2001. Filosofická setkávání. ISBN 80-7254-194-3.
- ZUSKA, Vlastimil, ed. *Umění, krása, šeredno: texty z estetiky 20. století*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0540-6.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Postup k výtvarné činnosti – Mráz na oknech (2.4.3)

- a. *pomůcky*: čtvrtku formátu A4, modrá tuš, bílá temperová barva, voda, sůl-kuchyňská či mořská, slánka, širší kulaté štětce, maskovací páska na papír, brčka, nádoby na tuš a temperu
- b. *postup*:
 - i. připravíme si čtvrtky formátu A4, vodu s přimíchanou tuší (samotná tuš se velmi rychle vsakuje do čtvrtky, a navíc neobsahuje vodu, na kterou reaguje sůl tím, že jí nasává do sebe), kulaté štětce a sůl
 - ii. je potřeba pracovat rychleji a nanášet větší vrstvu obarvené vody, tam kde se barva s vodou vsákne do papíru, sůl nevytvoří skvrny
 - iii. sůl můžeme sypat prstíky, či přímo ze solničky; díky krystalkům se nám ihned na ploše vytvoří zajímavé obrazce připomínající mráz
 - iv. necháme zaschnout, mezitím na dvě čtvrtky namalujeme obrys okýnek, vystříhneme a nalepíme
 - v. Zbývá nám poslední krok, a to vytvořit nádherné ledové květy. Nejprve odstraníme z plochy lehce přilepenou sůl. Bílou temperovou barvu zředíme s vodou. Pro nanášení skvrn použijeme štětec, kterým si kápneme na libovolné místo na čtvrtce a pomocí brčka ho rozfoukáváme po ploše.

Příloha č. 2

Analýza výsledků realizace jednotlivých písní z hlediska evaluačních otázek a daných kritérií *Už Martin na bílém koni*

Konkrétní kritéria pro vyhodnocení (zeleně je popsáno naplnění v rámci práce s touto písní):

1. Reakce dětí na činnosti:

V projevech dětí bude sledována radost a nadšení, rozpaky, nedůvěra, váhání, nepřijetí. Zaznamenány budou problémy, jaké při realizaci nastaly, a podán případný návrh řešení.

Spokojenost – zaujetí u poslechu příběhu, chtění odpovědět, citlivé prožití dramatické hry, Avšak při poslechu bylo pro většinu dětí se soustředit, proto byla zvolena vzájemná komunikace, pokládání otázek, možnost vyjádření všech a následné dětské filosofování.

2. Přínosy programu k estetickému rozvoji:

Rozvíjet estetické vnímání a hodnocení:

Hudební vnímání –sluchové rozlišování stejných nebo jiných zvuků a tónů; rozlišování charakteru hudby (smutná, veselá, rychlá, pomalá...) a její nálady.

Výtvarné vnímání – barvy, tvary, nacházet krásu kolem sebe a všimnout si jí.

Jazykové a literární – zajímavá slova, slovní spojení, přirovnání, porozumění textu: *Reagování dětí na vyslechnutý příběh, vysvětlení neznámých slov a slovních spojení. Filosofování nad otázkou „Co je dar srdce?“ a „Co je důležitější, dar srdce, nebo dary hmotné?“*

Vyjadřování svých prožitků a pocitů z hudby.

Rozvoj fantazie a tvořivosti v oblasti verbální, výtvarné a hudební:

Kultivovaný pohybový projev dětí ve shodě s hudbou.

Vlastní instrumentální doprovod písně.

Kresba dle fantazie – využití vlastních nápadů.

Navrhování různých variant řešení různými výtvarnými technikami (uhle, rudka).

Využívat vlastních nápadů při práci s materiály.

Výtvarné ztvárnění hudebních představ.

Pohybové či **dramatické** ztvárnění hudebních představ, improvizace na hudbu: díky předešlému příběhu, povídání a filosofování bylo pro děti snadnější se vcítit do role, jak promrzlého a hladového žebráka, tak do vznešeného a milujícího svatého Martina při **dramatické hře obdarování.**

Dovednosti výtvarné, hudební a pohybové jako předpoklad k tvoření v těchto oblastech.

Seznámení s uměním:

Poznání písní, popř. hudebních skladeb literárních a výtvarných děl.

Využití estetických podnětů k rozvoji hodnotové orientace, mravní chování:

Spolupráce a domlouvání se při společné činnosti.

Vyjadřování k mravním otázkám – rozlišit, co je dobré chování, co nesprávné chování: **příběh nám pomohl řešit s dětmi téma pomoci druhým a jak se zachovat při různých situacích kdy budeme moci pomoci.**

Příloha č. 3

Pomůcka k závěrečné evaluaci – kompletace hodnocení všech písní s využitím barevného rozlišení písní

Ej, padá, padá, Už Martin na bílém koni, Zima přichází, Adventní světýlko, Píšu ti, andílku, Vánoční zvoneček, Rampouch, Bílá víla

1. Reakce dětí na činnosti k jednotlivým písním:

Spokojenost, aktivita a zájem o všechny činnosti - o poslech, při rozběhnuté po třídě a vyhledávání cinkajících věcí, ze kterého byly děti nadšené, nastal problém s hlukem, chlapci vytvářeli zvuky vši silou-řešeno zastavením činnosti a novým pravidlem.

Spokojenost, aktivita a zájem o činnosti, problém nastal při výtvarné činnosti, kdy se děti bály „zničit“ svoji práci, rozmazat linie obrázku – ukázání vlastního tvoření a rozmazání, když děti viděly výsledek měly motivaci a tato bariéra byla prolomena.

Vysoká aktivita díky znalosti tématu i písni, proto vznikala velká netrpělivost při diskuzích – vylepšeno vhodnou motivací a změnou činností.

Díky promyšlené a prohloubené motivaci byl znám velký klid a zájem o činnosti. Jemná motivace a chování vedoucího pedagoga (autorky bakalářské práce) byla pro děti příkladem a chovaly se též tiše a klidně.

Spokojenost, aktivita a zájem o činnosti, problém nastal při výtvarné činnosti, kdy se děti bály „zničit“ svoji práci, rozmazat linie obrázku – ukázání vlastního tvoření a rozmazání, když děti viděly výsledek měly motivaci a tato bariéra byla prolomena.

Spokojenost s aktivitou a chtěním tvořit, poznávat a pracovat. Velká dychtivost poznat, co máme schované uváděla děti do situací, kdy prozradily, co objevily hmatem, či daný předmět chtěly ukázat všem ostatním. Bylo nutno neustále opakovat motivaci, jak je důležité udržet tajemství. Děti samy od sebe zpívají píseň jako doprovod při výtvarných činnostech.

Velkým lákadlem se staly skleničky, na které je možno hrát a doprovázet píseň, děti byly nadšené. Avšak se rytmus stal velkým problémem, který dětem začal ubírat na nadšení, proto byla zvolena pomoc a stálé zkoušení spolu s vedením pedagoga.

Lákavá melodie vzbudila zájem a aktivitu. Při pohybové činnosti bylo zřejmé, že chlapci být vílou příliš neláká, proto byla zvolena další postava. Pomocník víly, který rozhazuje sněh po okolí.

2. Zařazení aktivit programu k cílům estetického rozvoje.

Rozvíjet estetické vnímání a hodnocení:

Soustředěná pozornost na hudební, výtvarné, literární podněty: děti se zvládnou na chvíli ztišit, naslouchat, soustředit se, zaposlouchat a vnímat melodii; dokáží ukončit činnost a relaxovat, soustředí se na své tělo a dech. Tato činnost byla zařazena ke každé práci s písní (poslech textu písně či příběhu).

Hudební vnímání –sluchové rozlišování stejných nebo jiných zvuků a tónů, rozlišování charakteru hudby (smutná, veselá, rychlá, pomalá...) a její nálady: **zkusí najít zvuk podobný zadání, na jakémkoliv předmětu, děti rozeznají smutnou a veselou melodii písně.**

Děti během spirály začaly přirozeně sami od sebe zpívat refrén písně, jako doprovod při činnosti. Zpěv byl jemný, tzn. vystihly charakter hudby,

Vnímání odkud vychází zvuk, je pro děti velmi oblíbená činnost. Děti samy od sebe zpívají píseň, jako doprovod při výtvarných činnostech.

Hledání zvuku a experimentování s vlastní dynamikou, držením skleničky a vytvářením uspokojivého zvuku.

Píseň zaujala děti svou nevšední melodií, chtěly se píseň naučit.

Výtvarné vnímání – barvy, tvary, nacházet krásu kolem sebe a všimnout si jí: **při výtvarné činnosti mohly děti kombinovat odstíny studených barev zejména odstínů modrých, děti měly možnost využít prostor na papíře a tím rozvíjet fantazii a představu budoucího obrazu.**

Práce s barvami, využití fantazie a představy.

Využívání kombinace přírodniny a jiných materiálů.

Jazykové a literární – zajímavá slova, slovní spojení, přirovnání, porozumění textu: děti pochopí text a význam slyšené písně.

Reagování dětí na vyslechnutý příběh, vysvětlení neznámých slov a slovních spojení. Filosofování nad otázkou „Co je dar srdce?“ a „Co je důležitější, dar srdce, nebo dary hmotné?“

Pochopení textu, další nápady (kam by se mohl ptáček schovat), pochopení nového textu písně ...poletím já do Říma...

Společné vysvětlení slova Advent.

Poslech příběhu a rozvoj představivosti a košaté slovní zásoby.

Hra se slovy co může být bílé..., bílá... atd.

Vyjadřování svých prožitků a pocitů z hudby: děti souvisle vyjádří své myšlenky a pocity na základě slyšené melodie písně.

Na základě slyšené melodie a textu známe písně mohly děti souvisle vyjádřit své myšlenky, pocity a nápady.

Děti mohly vyjádřit své myšlenky, pocity svá přání, která posílají do nebe, hvězdičky.

Souvislé vyjadřování myšlenek, nápadů a přání andílkovi.

Hledání, co nám zvuk skleničky připomíná. Představivost a fantazie.

Rozvoj fantazie a tvořivosti v oblasti verbální, výtvarné a hudební:

Kultivovaný pohybový projev dětí ve shodě s hudbou: ovládají pohybové schopnosti, jemné a pomalé pohyby celého těla; reagují pohybem na tempo, které zvolíme; reagují na zvuk pohybem, mění svou pozici a polohu těla.

Děti ovládají pohybové schopnosti a reagují na zvuk znehybněním a udržením rovnováhy.

Jemný, pomalý pohyb po spirále

Na základě slyšené písně, jejího textu i melodie děti vyjadřovaly pohybem sympatie druhému.

Reakce pohybovou improvizací na slyšenou píseň a vytvoření společné taneční choreografie. Naučení a zapamatování taneční choreografie.

Na zpěv písně děti ztvárňovaly pohyb víly, která si načechrává svoji sukénku či pomocníků, kteří rozhazují sních.

Vlastní instrumentální doprovod písně: doprovod na cinkáním na skleničky, děti podpořily své kamarády i tleskáním do rytmu.

Kresba dle fantazie – využití vlastních nápadů: využití představy zamrzlého okna, možnost experimentování se zapouštěním barev.

Ztvárnění vlastní představy anděla.

Navrhování různých variant řešení různými výtvarnými technikami (uhle, rudka): práce s barevnými patelami a křídami, jejich následné rozmazání, vytvoření nového obrazu.

Využívat vlastních nápadů při práci s materiály: zdobení větvíček jako vánočního stromčeka, kombinace různých materiálů a dekorací.

Při vytváření obrazů, pracovaly děti s různými materiály a dekoracemi, skládaly je tak, aby k sobě ladily.

Výtvarné ztvárnění hudebních představ.

Pohybové, slovní či dramatické ztvárnění hudebních představ: improvizace na hudbu. děti se vcítí do role a dokáží ji ztvárnit – často bylo potřeba povzbudit děti a ukázat jim možné vyjádření situace, např. u loučení při práci s písní Ej padá rosička (2.4.1); vytvářet pro děti prostor pro vlastní vyjádření a nápady – děti vytvořily zvuk připomínající šustění listů.

Díky předešlému příběhu, povídání a filosofování bylo pro děti snadnější se vcítit do role, jak promrzlého a hladového žebráka, tak do vznešeného a milujícího svatého Martina při dramatické hře obdarování.

Představy pohybů ptáčka, napodobování ladného pohybu dle melodie.

Kultivovaná pohybová improvizace na základě představy, jak se pohybuje anděl, jak vypadá, využití vlastní fantazie a ladného pohybu.

Pohybová improvizace, jak vypadá víla, jak se pohybuje. Ukázka toho, jak chlapci pomocníci rozhazují sních – běhají a ladně „rozhazují“ sních.

Dovednosti výtvarné, hudební a pohybové jako předpoklad k tvoření v těchto oblastech: pokládání hvězdiček na spirálu, děti vkládaly hvězdičky, tak, že jsme zaplnily celou spirálu, která se nám tímto „rozsvítila“.

Seznámení s uměním:

Poznání písní, popř. hudebních skladeb literárních a výtvarných děl: **poslech houslového koncertu Čtvero ročních dob – Zima od Antonia Vivaldiho.**

Využití estetických podnětů k rozvoji hodnotové orientace, mravní chování:

Spolupráce a domlouvání se při společné činnosti.

Děti dokázaly vydržet a vyčkat na projev druhého, možná díky motivaci a snaze opravdu vydržet a pokořit tak svoji impulzivnost.

Hra *andělská masáž* ukázala vzájemnou spolupráci, kdy děti pochopily význam hry a dokázaly ji samy vytvářet. Během této hry mohly děti ukázat náklonost k druhému.

Společná domluva při tvoření jednoduché choreografie, jaké pohyby použít a jak propojit tento taneční pohyb se zpěvem, děti vymýšlely vše společně a poté choreografii předvedly ostatním. Dále se děti domlouvaly při zdobení větvíček, aby vše dobře ladilo.

Domluva dívek při výtvarné činnosti, jak poskládat dekorace.

Vyjadřování k mravním otázkám – rozlišit, co je dobré chování, co nesprávné chování.

Příběh nám pomohl řešit s dětmi téma pomoci druhým a jak se zachovat při různých situacích kdy budeme moci pomoci.

Povídání o tom, jak pomoci ptáčkovi, pomoci i ostatním před zimou.

Rozmluva o podstatě Adventu a Vánoc, co je vlastně důležité. Proč máme Advent a k čemu slouží. Jaká naše přání jsou důležitá.

Povídání o tom, jak i my můžeme být andělem, co to znamená, jak se můžeme chovat. Zamyšlení se nad hmotnými dary a dary, které učiníme my sami.

Příloha č. 4

Ej, padá, padá

moravská

Emi Ami Emi H7 Emi G D G D G H7

Ej, pa-dá, pa-dá ro-sič-ka, spa-ly by mo-je o-čič-ka.

9 Emi Ami H7 Emi H7 Emi Ami Emi H7 Emi

Spa-ly by mo-je, spa-ly by aj tvo-je, spa-ly by o-ny o-bo-je.

1. Ej, padá, padá rosička, spaly by mi moje očička.
Spaly by moje, spaly by aj tvoje, spaly by ony oboje.
2. Ej, padá, padá listopad, pozdravuj milú nastokrát.
Pozdravuj milú, holuběnku sivú, že ju tu mosím zanechat.

Už Martin na bílém koni

lidová

C G7 C

Už Mar-tin na bí-lém ko-ni, už za-se při-jíz-dí knám, ve-se-le pod-kův-ky

11 G7 C G7 C G7

zvo-ní, je - de knám zas bí-lý pán. Po-sí-lá ho sva-tý Pe-tr, ať zi-mu

22 C G7 C G7 C

o-hlá-sí včas, ze skří-ně vy - táh-nem sve-tr, bu-de se nám ho-dit zas.

Už Martin na bílém koni, už zase přijíždí k nám,
vesele podkůvky zvoní, jede k nám zas bílý pán.

Posílá ho svatý Petr, ať zimu ohlásí včas,
ze kříně vytáhnem svetr, bude se nám hodit zas.

Zima přichází

Pavel Jurkovič

Mírně

The musical score is written on a single staff in 2/4 time with a key signature of one flat (B-flat). The melody consists of eighth and quarter notes. Chords are indicated above the staff: F, C, F, C7, C, F, C7, F. The lyrics are written below the notes.

F C F C7
Bu - de zi - ma, bu - de mráz, kam se, ptáč - ku, kam scho - váš?

5 C F C7 F
Scho - vám se do ja - vo - ra, to bu - de má ko - mo - ra.

1. Bude zima, bude mráz, kam se ptáčku, kam schováš?
Schovám se já pod hrudu, tam já zimu přebudu.
2. Bude zima, bude mráz, kram se ptáčku, kam schováš?
Schovám se já do křoviny, to budou mé peřiny.
3. Bude zima, bude mráz, kram se ptáčku, kam schováš?
Schovám se já pod mezu, až přestane, vylezu.
4. Bude zima, bude mráz, kram se ptáčku, kam schováš?
Odletím já do Říma, neuškodí mně zima.

Světýlko

Hudba a text: Marie Kružíková

Vá - noč - ní sen, sná - ší se pe - řič - ka na chlad - nou

6 zem, sná - ší se pe - řič - ka na chlad - nou zem.

1. Vánoční sen, snáší se peříčka na chladnou zem,
snáší se peříčka na chladnou zem.
2. Světýlko, sviť, ať vidím na cestu, kudy mám jít,
ať vidím na cestu, kudy mám jít.
3. Tepló a klid, jen v uších rolňičky budou nám znít,
jen v uších rolňičky budou nám znít.

Píšu ti, andílku...

Hudba a text: Marie Kružiková

F C B C

Pí - šu ti, an - díl - ku pr - stem na pe - řin - ku
psa - níč - ko do ne - be, chraň tá - tu, ma - mi - nku.

5 B C B C

O - chraň nás před zlý - mi, před bí - dou, ne - mo - cí,
Vši - chni tam na - ho - ře mů - žou ti po - mo - ci.

9 F C F B C F

Vkaž - děm znás kou - sí - ček an - dě - la je. Ať ni - kdy

14 B C F

žá - dné zlo ne - vy - hra - je.

Píšu ti, andílku, prstem na peřinku
psaníčko do nebe - chraň tátu, maminku.

Ochraň nás před zlými, před bídou, nemocí,
všichni tam nahore můžou ti pomoci.

V každém z nás kousíček anděla je.
Ať nikdy žádné zlo nevyhraje.

Vánoční zvoneček

D D A D A D

Vá - noč - ní zvo - ne - ček ti - še zvo - ní. Zdo - bí - me stro - me - ček
Ta na - še jed - lič - ka le - sem vo - ní.

7 A A D(G) D(G) A D

pro Ště - drý den, ví - tá - me Vá - no - ce ra - dost - ný sen.

Vánoční zvoneček tiše zvoní.
Ta naše jedlička lesem voní.
Zdobíme stromeček pro Štědrý den,
vítáme Vánoce radostný sen.

Rampouch

Jan Vodňanský

J. Šíhal

C F C G C

Ram-pouchsem, ram-pouch tam, cin-ká a já po-slou-chám. Ram-pouchsem,
Cin - ká - ní ram - pou - ší zněl-ku na mě vyz-kou - ší, ram-pouchsem,

6 F C G C G7 C G7

ram-pouch tam a já po-slou - chám. Fine Tam, kde kve - tly bla-tou-chy, tam teď ros - tou
ram-pouch tam a - ni ne-du - tám.

12 C G7 C D7 G

ram - pou - chy, mráz dal vo - du do le - du, zpí - va - me si ko - le - du. D.S. al Fine

Rampouch sem, rampouch tam,
cinká a já poslouchám.
Rampouch sem, rampouch tam a já poslouchám.

Cinkání rampouší znělku na mě vyzkouší,
rampouch sem, rampouch tam
ani nedutám.

Tam, kde kvetly blatouchy, tam teď rostou rampouchy,
mráz dal vodu do ledu,
zpíváme si koledu.

Bílá víla

Marie Kružiková

1. Od se - ve - ru kji - hu ces - to - va - la, ne - se ně - co vran - ci -

5 bí - lá ví - la suk - ni na - tře - pa - la, hle - dá mís - to k tan - ci. Su - kýn - ka

10 bí - lá stu - de - ně ze - be, slun - ce jí ro - ze - hřát ne - do - ve - de.

Chords: C, B, C, F, G, Ami, B, G, C, Ref. C, F, G, Ami, C, F, G, C

1. Od severu k jihu cestovala,
nese něco v ranci - bílá víla sukni natřepala,
hledá místo k tanci.

Sukýnka bílá studeně zebe,
slunce jí rozehřát nedovede.

Příloha č. 5

Obrázek č. 1. Svatý Martin

Obrázek č. 2. Adventní spirála

Obrázky č. 3. a 4. Vánoční zvoneček (vlevo zdobení větviček, vpravo výzdoba třídy)

Obrázky č. 5 a 6. Jak nás ozdobila Bílá víla